

РОЗДІЛ 10. СТАТИСТИКА ДЕРЖАВИ

10.1. Статистика України

УКРАЇНА (англ. Ukraine) – держава у Східній Європі, з півдня омивається Чорним та Азовським морями.

Загальні статистичні показники¹⁾

Територія – 603,7 тис. км. кв. (за площею – третє місце у Європі).

Населення

Чисельність населення (у сучасних межах; дані офіційної статистики): на 1.1.1913 р. – 35,2 млн. осіб (оцінка), на 1.1.1940р. – 41,3 млн. (оцінка), 1.1.1951 р. – 37,2 млн., 15.1.1959р. – 41,9 млн. (перепис), 15.1.1970 р. – 47,1 млн. (перепис), 17.1.1979 р. – 49,8 млн. (перепис), 12.1.1989 р. – 51,7млн. (перепис), 1.1.1996 р. – 51,3 млн., 1.1.2000 р. – 49,4млн., 5.12.2001 р. – 48,5 млн. (Всеукраїнський перепис населення), 1.1.2006 р. – 46,9 млн., 1.1.2008 р. – 46,4 млн., 1.4.2009 р. – 45,9 млн.

Міське населення – 31,6 млн. (68,7%), сільське – 14,4 млн. (31,3%).

¹⁾ Усі наведені показники – дані офіційної статистики відповідних держав і авторитетних міжнародних організацій.

Чоловіків – 21,2 млн. (46,1%), жінок - 24,8 млн. (53,9%).

Чисельність наявного населення найбільших міст України (на 1.1.2009 р., тис. осіб): Київ – 2766; Харків – 1456; Дніпропетровськ – 1018; Одеса – 1009; Донецьк – 975; Запоріжжя – 782; Львів – 735; Кривий Ріг – 676; Миколаїв – 504; Маріуполь – 472, Луганськ – 438.

Економічні індикатори (Economic indicators)

Валовий внутрішній продукт (ВВП, Gross Domestic Product): 2000 р. – 170,1 млрд. грн.; 2005 р. – 424,7 млрд. грн.; 2007 р. – 594,1 млрд.грн.

З урахуванням паритетів купівельної спроможності валюти, тобто купівлі певного стандартного набору товарів і послуг у порівнянних цінах 2005 р. в умовах України (англ. Purchasing Power Parity = PPP) ВВП у 2007 р. склав 321,3 млрд. доларів США, у 2008 р. – 328,1 млрд. дол.

Експорт (2008 р.) – 78,7 млрд. дол., **імпорт** – 92,0 млрд. дол. Сальдо торговельного балансу, тобто вартість експорту мінус вартість імпорту, у 2008 р. від’ємне – 13,3 млрд. дол.

Основні статті експорту: метали – 35,0%; харчові і сільськогосподарські продукти – 13,8%; мінеральна сировина та енергоносії (руди, кокс тощо) – 11,1%; хімічна продукція – 7,7%; послуги та інший експорт – 32,4%. Експорт металів (2008 р.) – 29,8 млн. т.

Основні статті імпорту (2007 р.): енергоносії (газ, нафта, бензин та ін.) – 26,3%; механічне устаткування (станки, устаткування харчової промисловості та торгівлі, телевізори та ін.) – 17,4%; легкові автомобілі та інші транспортні засоби – 12,8%; послуги та інший імпорт – 43,5%.

Прямі іноземні інвестиції (за 2008 р.) – 8 млрд. дол.

Основні торговельні партнери: Російська Федерація, країни Європейського Союзу (ЄС), Туреччина, США, Китай. Щорічно товарообіг між Україною і Росією складає 35-40 млрд. дол., країнами ЄС – 30-35 млрд. дол.. Зовнішньоекономічні операції Україна здійснювала з 217 країнами (2008 р.).

Виробництво продукції: сталі (2008 р.) – 37,1 млн. т. (8-е місце у світі після Китаю, Японії, США, Росії, Індії, Південної Кореї, Німеччини), цементу (2008 р.) – 14,9 млн. т., газу (2008 р.) – 21 млрд. куб. м.; нафти (2008 р.) – 3,2 млн. т.; електроенергії (2008 р.) – 193 млрд. кВт. г., електроенергії атомними станціями (2008 р.) – 90,1 млрд. кВт. г.

Україна входить до десятки країн світу, **машинобудування** яких має повний технологічний цикл у виробництві літаків, ракетно-космічної і військової техніки.

Обсяг будівництва (2008 р.) – 64,4 млрд. грн. вартість виконаних будівельних робіт. Введено в експлуатацію загальної площі житла: 2005 р. – 7,8 млн. м²; 2008 р. – 10,5 млн. м².

Україна має потужну **транспортну систему**.

Експлуатаційна довжина шляхів загального користування – одна з найбільших в Європі: залізничних шляхів – 22,3 тис. км, автомобільних із твердим покриттям – 164,1 тис. км, річкових судноплавних – 2,3 тис. км., метрополітену – біля 100 км, трубопроводних – 40 тис. км. Обсяг перевезень пасажирів транспортними підприємствами України (2008 р.) – 8,3 млрд. перевезень. Обсяг перевезень вантажів (2008 р.) – 891,8 млн. т, вантажообіг – 491,7 млрд./т. км.

Сільське господарство України має значні потенціальні можливості. Орні землі займають 32,5 млн. га, що складає біля 54% усієї площі країни. За питомою вагою орних земель Україна посідає одне з перших місць у світі. Поголів'я великої рогатої худоби (на 1.1.2009 р.) – 5,2 млн. голів. В Україні 42 тис. фермерських господарств (2008 р.). **Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції:** валовий збір зерна (2008 р.) – 53,3 млн. т, картоплі (2008 р.) – 19545 тис. т, м'яса усіх видів (2008 р.) – 1906 тис. т, молока (2008 р.) – 11,8 млн. т.

Туризм. За даними Всесвітньої туристської організації (WTO) Україну щорічно відвідують до 20 млн. іноземних туристів, доходи від яких складають 4-5 млрд. дол. Якщо врахувати прикордонні подорожі, то у 2007 р. Україну за даними Держкордон-служби відвідало 23 млн. іноземних туристів.

Щорічно понад 2 млн. громадян України відвідують зарубіжні країни – Російську Федерацію, Польщу, Угорщину,

Турцію, Францію, Іспанію, США тощо. Кількість готелів і інших установ готельного типу в країні 1230, санаторно-курортних і оздоровчих установ – 3,3 тис. (на 1.1.2008 р.). Усі ці установи щорічно обслуговують 7-8 млн. осіб.

Інфляція (у порівнянні з попереднім роком): 2000 р. – 25,8%; 2005 р. – 10,3%; 2008 р. – 22,3%; 2009 р. – 12,3%

Державний прямий і гарантований державою борг України (на 1.1.2009 р.) – 24,1 млрд. дол. Валовий зовнішній борг України – 105 млрд. дол. (на 1.3.2009 р.).

Золотовалютні резерви (на 1.3.2009 р.) – 26 млрд. дол.

Доходи бюджету – щорічно 230-240 млрд. грн.

Індекс економічної свободи, який за 100% шкалою враховує свободу підприємництва в країні, - 51,1% (133 – є місце у світі; на 1.1.2008 р. за даними авторитетного агентства «Heritage Foundation»).

Соціальні індикатори (Social indicators):

ВВП на душу населення (GDP per capita) на основі паритетів купівельної спроможності валюти (ppp) у порівнянних цінах: 2002 р. - 4800 дол. США; 2008 р. – 7210 дол. Середня тривалість життя (2007 р.) – 66 років.; чоловіків (2006 р.) – 62 роки, жінок – 73 роки. Народжуваність (коефіцієнт народжуваності, на 1000 осіб, 2008 р.) – 11,0 осіб, смертність (коефіцієнт смертності, на 1000 осіб, 2008 р.) – 16,3. Спостерігається поступове старіння населення. У 2009 р. було

біля 14 млн. пенсіонерів.

Безробіття (unemployment) – 932 тис. (на 1.2.2009 р.). За методологією Міжнародної організації праці (МОП) рівень безробіття склав 6,9% від чисельності населення працездатного віку. Біля 20% усього працездатного населення працює за кордоном - у Росії, США, Італії, Польщі, Німеччині тощо. Середня тривалість робочого тижня – 42 години.

Середня місячна заробітна плата – 1950 грн.; або 244дол. (у жовтні 2009 р., за курсом НБУ 8,0 грн./USD).

Наявність товарів тривалого користування (у середньому на 100 домогосподарств у 2008 р., штук): телевізори – 107, холодильники – 106, пральні машини – 84, мобільні телефони – 149.

Легкові автомобілі в особистій власності: 1990 р. – 3271,7 тис. шт.; 2000 р. – 5109,6 тис. шт.; 2008 р. – 6090,4 тис. шт.

Спостерігається широка автомобілізація населення України.

Індекс людського розвитку (human development index). Він розраховується як середня величина з трьох складових: 1) середньої тривалості життя населення, що коливається у різних країнах від 25 років до 85 років; 2) рівня освіти (від 0 до 100%); 3) ВВП на душу населення з врахуванням паритетів купівельної спроможності валюти (ppp). Україна за даним індексом посіла у 2007 році 76-те місце (більше 80% - рівень середній) серед 170 країн світу, що обстежувалися ООН.

Статистика бізнесу

Грошова одиниця – гривня (введена у обіг у 1996 р.) = 100 копійок; 1 дол. США = 8,0012 грн.; 1 євро = 11,5009 грн.; 10 російських крб. = 2,7067 грн. (на 18.01.2010 р. за офіційним курсом НБУ).

Найбільші банки: Національний банк України (НБУ) – державний емісійний банк, має відділення в усіх містах України; Ощадбанк (державний банк, центральна контора – у м. Київ); Укрсоцбанк (Київ); Банк «Надра» (Київ); Приватбанк (Дніпропетровськ); УкрСиббанк (Харків, засн. 1990 р.); Райффайзен банк – Аваль (Київ); Альфа-Банк (Київ); Укрэксімбанк (Київ); Індекс-Банк (Київ); Банк «Південний» (Одеса); Фінанси і Кредит (Київ, засн. 1990 р.); Перший Український міжнародний банк – ПУМБ (Донецьк, засн. 1991р.); Банк НРБ (Київ); Кредитпромбанк (Київ); Банк «Форум» (Київ); ING Bank Ukraine (Київ); ОТП-Банк (Київ). В Україні працює 185 банків (на 1.3.2009 р.).

Найважливіші біржі: Українська біржа (Київ), фондова біржа ПФТС, Універсальна товарно-сировинна біржа (Київ), Харківська товарна біржа, Українсько-російська товарна біржа (Харків). В усіх крупних містах України є товарні, фондові і універсальні біржі.

Основний індекс вартості акцій в Україні – індекс ПФТС (625,12 пунктів на 18.01.2010 р.)

Найбільші компанії

Паливно-енергетичний комплекс

НАК **«Нафтогаз України»** (видобуток і транспортування газу та нафти в Україні); ДК **«Укртрансгаз»** - дочірня компанія НАК **«Нафтогаз України»**, загальнодержавний оператор газотранспортної системи України, яка має щорічну пропускну спроможність на вході – 288 млрд. куб. м. на виході 178,5 млрд. куб. м., включаючи 142,5 млрд. куб. м до інших країн Європи. **«Укргазвидобування»** - дочірня компанія НАК **«Нафтогаз України»** (видобуток газу).

Щорічна потреба України в газі близько 100 млрд. куб. м, а добувається 20-21 млрд. куб. м.

ДК **«Газ України»** (загальнодержавний оператор реалізації газу в Україні); ДАТ **«Чорноморнафтогаз»** (реалізація газу); **Укрнафта** – дочірня компанія НАК **«Нафтогаз України»** (видобуток і переробка нафти). В Україні працює шість нафтопереробних заводів: Кременчуцький (власники – Укрнафта і Татнафта), Дрогобицький (Укрнафта), **«Нафтохімік Прикарпаття»** (Укрнафта), Одеський (**«Лукойл»**), Лисичанський, Херсонський (НК **«Альянс»**). **Укртранснафта** – загальнодержавний оператор нафтотранспортної системи України.

Основні підприємства видобутку вугілля належать до підприємств Мінвугільпрому України: Павлоградвугілля, Луганськвугілля, шахта ім. Засядько, Львіввугілля та ін.

Національна атомна енергетична компанія «Енергоатом» (виробництво електроенергії атомними станціями). В Україні є п'ять атомних електричних станцій: Запорізька, Південноукраїнська, Рівненська, Хмельницька, Чорнобильська (закрита). Основні гідравлічні електростанції (ГЕС) на Дніпрі: Київська, Канівська, Кременчуцька, Запорізька (Дніпрогес), Дніпродзержинська, Каховська; на Дністрі – Дністровська. Основні теплові електростанції (ТЕС): Трипільська (Київська обл.), Зміївська (Харківська обл.), Криворізька та ін. Щорічно АЕС виробляють до 40% електроенергії, ТЕС – 40%, ГЕС – 20%.

Металургійний комплекс

Криворізький комбінат ВАТ «Arcelor Mittal Кривий Ріг», **Маріупольський металургійний комбінат** (Донецька обл.); **Дніпровський металургійний комбінат** (Дніпропетровська обл.); **Алчевський металургійний комбінат** (Луганська обл.); комбінат «Запорізьсталь» (компанія «Металургійний центр»); комбінат «Азовсталь» (Маріуполь, Донецька обл.) – прокат металів; **Харцизький трубний завод** (Донецька обл.); **Нижньодніпровський трубопрокатний завод** (Дніпропетровськ). Основна частина продукції металургії надходить на експорт.

Найкрупніша приватна управляюча компанія України – **SCM** (металургійні, паливно-енергетичні телекомунікаційні

підприємства, банки, страхові організації тощо. Донецьк).

Машинобудування

Київський авіазавод; Харківський авіазавод (ХАЗ); Південний машинобудівний завод (Дніпропетровськ; виробництво космічної техніки); холдингова компанія «АвтоКраз» (Кременчук, Полтавська обл., виробництво вантажних автомобілів, вагонів тощо); автомобільна корпорація «УкрАвто» (включає «Запорізьський автомобільний завод») чистий прибуток у 2007 р. – 1 млрд. 75 млн. грн.; автозавод «Богдан» (Черкаси); холдингова компанія «Луганськ-тепловоз» (Луганськ; виробництво тепловозів); Крюковський вагонобудівний завод (Кременчук; Полтавська обл.); Маріупольтяжмаш (вантажні вагони, металургійне устаткування); Харківський тракторний завод (ХТЗ); держпідприємство «Завод ім. В.А. Малишева» (Харків); Турбоатом (Харків) чистий прибуток у 2008 р. – 433,1 млн.грн.; Харківський машинобудівний завод «ФЕД»; Азовмаш (Маріуполь; вантажні вагони, металургійне устаткування); Сумське НПО ім. Фрунзе (устаткування для газової, нафтової та хімічної промисловості); Миколаївський суднобудівний завод, Херсонський суднобудівний завод.

Хімічний комплекс

Одеський припортовий завод; «Азот» (Северодонецьк,

Луганська обл.); «Азот» (Черкаси); «Рівнеазот»; «Дніпроазот» (Дніпропетровська обл.); «Стірол» (Горлівка, Донецька обл.); Сумихімпром (Суми; персонал – 5,5 тис. осіб); держпідприємство «Хімпром» (Первомайськ, Харківська обл.); «Лисичанська сода» (Луганська обл.); Кримський содовий завод.

В Україні 148 фармацевтичних підприємств (на 1.1.2009 р.), з них лише 12 крупних: ЗАТ «Дарниця» (Київ), «Фармак» (Київ), ЗАТ «Борщаговський» (Київ), фірма «Здоров'я» (Харків) та ін.

Транспорт і зв'язок

Укрзалізниця – державна залізнична компанія усієї залізничної мережі України; капіталізація компанії за результатами міжнародного аудиту – 62 млрд. грн. (на 1.1.2009р.). Авіакомпанія «АероСвіт - Українські авіалінії » (Київ; має 17 літаків Boeing на 1.7.2008 р.). Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України» (МАУ, Київ; 16 літаків Boeing на 1.1.2009 р.). Щорічно Українські авіакомпанії виконують 95-100 тис. рейсів, зарубіжні – 324-330 тис.

Держпідприємство «**Одеський морський торговий порт**». **Укрпошта** (15 800 відділень в усіх містах і крупних селах України). **Укртелеком** (Київ) – загальноукраїнська телефонна компанія; 32 філії, персонал – 120 тис. осіб, капіталізація за результатами міжнародного аудиту – 17,79 млрд. грн. (на

8.4.2008 р.). **«Київстар GSM» (Київ)** – мобільний зв’язок; кількість абонентів -23,45 млн. (на 1.10.2008 р.). **«Український мобільний зв’язок» (УМЗ, Київ)**- кількість абонентів – 18,1 млн. **Life (Київ)** - кількість абонентів мобільного зв’язку – 11,2 млн. (на 1.1.2009р.). **«Українські радіосистеми » (Beeline, УРС, Київ)**- число абонентів – 2,378 млн.

Число користувачів Internet в Україні – 10 млн. осіб (1.7.2008 р.).

Агропромисловий комплекс

ДАК «Хліб України» (Київ) – державна мережа підприємств щодо зберігання і реалізації зерна і хліба. Агрохолдинг **«Українські аграрні інвестиції» (Київ)** – продукція рослинництва і тваринництва. Ramburs Group (Київ, торгівля зерном). Агрохолдинг **«Сінтал - Д» (Харків; виробництво зерна, продукція тваринництва).** **«Приват - Агроцентр».** (Дніпропетровськ, продукція рослинництва). **«Західна молочна група» (Рівненська обл., молоко та молочні продукти).** **«Вінницька промислова компанія» (олія, жири, зерно).** **«Укрм’ясопродукт» (Київ).** **«Баштанський сирний завод» (Миколаївська обл.). «Піратинський сирний завод» (Полтавська обл.). «Шосткинський міськмолкомбінат» (Сумська обл.). «Дубно молоко» (Рівненська обл.). Nemiroff (Київ) – горілчана компанія. «Сімферопольський виноробний завод» (Крим). Масандра (Крим, виноробне господарство),**

В Україні працює 62 цукрових заводи (на 1.1.2009 р.).

Щорічне виробництво цукру в Україні – 1.6-2 млн. т.

Організація статистики

Ще давньогрецький історик Геродот (бл. 484-425 р. до Р.Х.) відзначав наявність держав і кількісного обліку явищ на території, що входить до сучасної України. У місті Херсонес Таврійський (у перекладі з грецьк. – «півострів таврів»), яке проіснувало більше 19 століть – з 528 р. до н.е. до 1399 р., - з 5 ст. до н.е. проводилися статистичні переписи населення, вівся господарський облік, був монетний двір, що чеканив власні металеві гроші. У 861 р. грецький вчений Костянтин (Кирило) відвідав Херсонес, де читав слов'янські книги і у 863 р. створив слов'янський алфавіт – кирилицю, що використовується і в наш час. У 988 р. в Херсонесі київський князь Володимир Святославич (Святий) прийняв християнство і у цьому ж році християнство стало офіційною релігією величезної держави – Київської Русі. Християнська культура, освіта, наука – все це сприяло розвитку статистики. Тисячі статистичних даних (про ціни, кількість населення, товарів тощо) розкидані по сторінках літописів, грамот, указів, численних торговельних, митних і прибутково-видаткових книг епохи Київської Русі.

У 1661 р. був заснований Львівський університет, де у 18 ст. почали викладати статистику за зразком статистичних робіт Г. Ахенвалля. У 1666 р. при гетьмані І.М. Брюховецькому було проведено загальний перепис населення України. У 19 ст. була

заснована високоорганізована **земська (регіональна) статистика**. Кожна губернія України друкувала свої показники у всіляких збірниках, оглядах і записках. Опублікована спадщина тільки подвірних переписів населення земськими статистиками грандіозна – вона видана в більш ніж 400 томах. У 1856 р. в трьох томах статистичного дослідження Київської губернії земський статистик Д.П.Журавський (1810-1856) вперше широко використав метод аналітичного групування.

У 1804 р. був заснований Харківський університет, де почали викладати такі дисципліни, як статистика й політична економія. Виникла потужна Харківська економічна (статистична) наукова школа. **Статистичний аналіз динаміки економічних явищ** став головним напрямком досліджень цієї наукової школи. Згідно з цим напрямком **вперше у світі** за допомогою статистичних методів і статистичної інформації О.П. Рославський – Петровський (1816-1871) порівняв темпи економічного росту всіх найбільших держав того часу (1841 р.), І.Г.Кауфман (1848-1916) сформулював ідею про наявність економічних циклів у розвитку економіки (1866 р.), М.І. Туган-Барановський розробив теорію економічної кон'юнктури (1894р.), лауреат Нобелівської премії з економіки (1971р.) Семен Абрамович Кузнец провів статистичні «емпіричні дослідження економічного зростання держав» (докладніше див. 1.4).

На цей час **загальнодержавна статистика** представлена

системою органів «Державного комітету статистики України».

Статистика видів діяльності (відомча статистика) організована відповідно до свого профілю в Міністерстві фінансів, Міністерстві економіки, Національному банку України (НБУ), Міністерстві палива і енергетики, Міністерстві вугільної промисловості, Міністерстві промислової політики, Міністерстві аграрної політики, Державній податковій адміністрації, Міністерстві транспорту і зв'язку, Міністерстві по справам житлово-комунального господарства, Міністерстві регіонального розвитку і будівництва, Міністерстві охорони здоров'я, Міністерстві освіти і науки, Міністерстві праці і соціальної політики, Міністерстві культури і туризму, Міністерстві охорони навколишнього середовища, Міністерстві по справам сім'ї, молоді та спорту, Міністерстві юстиції, Міністерстві закордонних справ, Міністерстві внутрішніх справ, Міністерстві з надзвичайних ситуацій, Міністерстві оборони та в інших.

Статистичні переписи населення на території, що входить до сучасної України, проводилися (роки): 1646, 1666, 1678, 1710, 1718, 1743, 1781, 1794, 1811, 1815, 1833, 1850, 1856, 1897 (усі ці переписи проводилися у складі Російської імперії); 1920 (РСФСР); у СРСР: 1926, 1937, 1939, 1959, 1970, 1979, 1989, 2001 (перший перепис у незалежній Україні). Наступний перепис населення України відбудеться у 2011 році.

Система національних рахунків впроваджується з 1988р.

(уперше розраховані ВВП і ВНП). Зараз використовується третя редакція СНР ООН 1993 року.

Найбільші вузи з підготовки статистиків, економістів і менеджерів: Київський національний економічний університет (засн. 1906 р., кількість студентів – 33 тис.); Київський національний університет ім. Т.Г.Шевченка (засн. 1834 р.); Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України (Київ, засн.1991 р., 12 тис. студентів); Київський національний торговельно-економічний університет (засн. 1966р., 34 тис. студентів); Міжрегіональна академія управління персоналом (МАУП; Київ, засн. 1989 р., 55 тис. студентів); Національний університет «Києво-Могилянська академія» (засн. 1991 р., 3,2 тис. студентів); Європейський університет (Київ, засн. 1991 р., 28,5 тис. студентів); Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна (засн. 1804 р., 18 тис. студентів); Харківський національний економічний університет (засн. 1930 р.,12 тис студентів); Харківська національна академія міського господарства (засн. 1922 р., 18 тис. студентів); Донецький університет економіки і торгівлі (засн. 1920 р., 12,8 тис. студентів); Донецький національний університет (засн. 1965 р., 14 тис. студентів); Донецький державний університет управління (засн. 1992 р., 11 тис. студентів); Одеський державний економічний університет (засн. 1921 р.); Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова (засн. 1865 р.); Львівський національний

університет ім. І.Франка (засн. 1661 р.); Львівська комерційна академія (засн. 1899 р., 8,2 тис. студентів); Дніпропетровський національний університет (засн. 1918 р., 13,6 тис. студентів); Запорізький національний університет (засн. 1930 р., 13 тис. студентів); Таврійський національний університет ім. В.І.Вернадського (засн. 1918 р., м. Сімферополь, 17 тис. студентів); Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича (засн. 1875 р., 16 тис. студентів). В Україні 2 млн. 760 тис. студентів (на 1.10.2009 р.).

НДІ: НДІ статистики Держкомстату України, Об'єднаний інститут економіки та демографії Національної академії наук України, Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України.

Джерела офіційної статистичної інформації:

1. Статистичний щорічник України/Держкомстат України. З 1995 р. до цього часу.
2. Україна у цифрах. Короткий статистичний довідник/Держкомстат України. З 1995 р. до цього часу.
3. Статистика України. Науково-інформаційний журнал Держкомстату України (щоквартальник, з 1998 р.)
4. www.ukrstat.gov.ua (найважливіша оперативна статистична інформація з усіх галузей економіки та соціального життя України, її регіонів та вибірково міжнародні порівняння країн на веб-сайті Державного комітету статистики України).

З 1867 до 1917 р. (у складі публікацій Російської імперії):

1. Статистический временник Российской империи (25 випусків, з 1867 до 1887 р.).
2. Временник Центрального статистического комитета (52 номери, з 1888 до 1903 р.).
3. Статистика Российской империи (95 томів, з 1884 до 1915р.).
4. Статистический ежегодник России (з 1904 до 1918 р.).

З 1918 до 1989 р. (У СРСР):

1. Статистический ежегодник за 1918-1920 гг./ЦСУ СССР. Вып. 1 и 2. – Москва, 1921, 1922.
2. Статистика Украины/ЦСУ УССР. – Харьков (щорічник у 17 серіях, кожна серія від 1 до 10 випусків; з 1923 до 1930р.).
3. Народное хозяйство Украины/ЦСУ УССР. – Харьков (щорічник 1921/22 р. і 1924/25 р.).
4. Народное хозяйство Украинской ССР/ЦСУ УССР. – Київ (25 щорічників; 1935,1940, 1956-1989 р.).

10.2. Статистика Російської Федерації

РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ (англ. Russian Federation) – держава в східній частині Європи й північній частині Азії.

Загальні статистичні показники: територія – 17075 тис. км. кв., населення (на 1.1.2009 р.) – 141,9 млн. осіб, чоловіків –

65,8 млн., жінок – 76,1 млн. Міське населення – 103,6 млн. (73%), сільське – 38,3 млн. (27%). Чисельність населення Москви – 10,5 млн. осіб.

Економічні індикатори

ВВП (GDP; з врахуванням ррр) у 2007 р. склав 2088, 2 млрд. дол. США, 2008 р. – 2228,0 млрд. дол. (6-е місце у світі). **Експорт** – щорічно 115-120 млрд. дол., **імпорт** – 50-55 млрд. дол. Основні статті експорту: енергоносії (газ, бензин, нафта, вугілля, електроенергія) – 50%, метали – 15%, механізми і устаткування – 10%, хімічні препарати – 7%. Основні статті імпорту: механізми і устаткування – 36%, харчові продукти – 22%, хімічні препарати – 17%, послуги та інший імпорт (включаючи легкові автомобілі) – 25%. Основні торговельні партнери: Німеччина, Китай, Італія, Нідерланди, Україна, Білорусь.

Виробництво промислової продукції (2007 р.) **нафти** – 490,8 млн. т., **газу** (2008 р.) – 550 млрд. куб. м (2-е місце у світі), **сталі** – 72,4 млн. т. (4-е місце у світі), **цементу** – 63,7 млн. т., **електроенергії** – 991 млрд. кВт. - г. Росія входить до десяти країн світу, машинобудування яких має повний технологічний цикл у виробництві літаків, ракетно-космічної і військової техніки. **Виробництво сільськогосподарської продукції**: зерно – 108,1 млн. т. (2008 р.), картопля – 36,8 млн. т. (2007 р.), молоко – 32,1 млн. т., м'ясо – 5680 тис. т.

Кількість прибутків іноземних туристів (2006 р.) – 20,2 млн., надходжень від міжнародного туризму (2007 р.) – 9,6 млрд. дол.

Інфляція – 9,5% (2007 р.). Для збереження заощаджень від інфляції населення Росії купило у 2008 р. золота – 6 т., срібла – 13 т.

Золотовалютні резерви (на 20.1.2009 р.) – 397,5 млрд. дол. Золота у золотовалютних резервах – 403 т.

Соціальні індикатори

ВВП на душу населення (2008 р.; з урахуванням рпр) – 15630 дол. Середня тривалість життя (2007 р.) – 66 років; чоловіків – 59 років, жінок – 72 роки. Народжуваність (на 1000 осіб, 2008 р.) – 12,1 осіб, смертність (на 1000 осіб, 2008 р.) – 14,8.

Безробіття – 2 млн. 200 тис. осіб (на 1.4.2009 р.). В Росії працює біля 10 млн. осіб з інших країн. Середньомісячна заробітна плата – 18872 крб., або 629 дол. (у липні 2009 р., за курсом 30 крб. / USD).

Індекс людського розвитку – 68-е місце у світі (2008 р.)

Статистика бізнесу

Грошова одиниця – російський карбованець (RUR). =100 копійок. Банкноти: 5,10,50,100,500,1000,5000 карбованців. 1 дол. США = 29,258 крб., 1 євро = 43,362 крб. (на 28.10.2009 р.).

Найбільші банки: Банк Росії (центральный емісійний банк), Ощадбанк Росії (ринкова вартість (market value) у 2007р. – 69,6 млрд. дол., чистий прибуток (net income) – 3,5 млрд. дол.), банк ВТБ (ринкова вартість у 2007 р. – 24,5 млрд. дол., чистий прибуток - 1,1 млрд. дол.), Альфа-банк, Міжнародний московський банк, Російський кредит, Національний резервний банк, Автобанк, Промбудбанк Росії, Інкомбанк.

Найважливіші біржі: Московська міжбанківська валютна біржа (ММВБ), Єдина торгова система (валютна біржа), Санкт-Петербурзька фондова біржа, Московська товарна біржа, Нижньогородська валютно-фондова біржа.

Основний індекс вартості акцій в Росії – індекс Російської торгової системи (РТС – 1, RTS – 1 = 1554,23 пунктів на 18.01.2010 р.).

Найбільші компанії

РАО «Газпром» (щорічне видобудування газу більше 500 млрд. куб. м., нафти – 8 млн. т.; ринкова вартість у 2007 р. – 299,8 млрд. дол., обсяг продажів продукції (turnover) – 91,6 млрд. дол., чистий прибуток – 26,1 млрд. дол.; 4-е місце у світі серед найбільших компаній). **Роснефть** (ринкова вартість у 2007 р. – 95,9 млрд. дол., обсяг продажів – 33,1 млрд. дол., чистий прибуток – 3,5 млрд. дол.). **ЛУКойл** (нафтопродукти; ринкова вартість у 2007 р. 72,7 млрд. дол., обсяг продажів –

67,7 млрд. дол., чистий прибуток – 7,5 млрд. дол.). **Сургутнафтогаз; Татнафта, ММС Норільскнікель** (ринкова вартість у 2007 р. – 54,0 млрд. дол., обсяг продажів – 11,6 млрд. дол., чистий прибуток – 6,0 млрд. дол.; 2-е місце у світі серед найбільших металургійних компаній). Новоліпецький металургійний комбінат (ринкова вартість у 2007 р. – 24,3 млрд. дол., обсяг продажів – 6,0 млрд. дол.). **Єдині енергетичні мережі Росії** (ринкова вартість у 2007 р. – 44,5 млрд. дол., обсяг продажів – 38,1 млрд. дол., чистий прибуток – 3,6 млрд. дол.). **Вимпел** (мобільні телекомунікації; ринкова вартість у 2007 р. – 21,5 млрд. дол., обсяг продажів – 4,9 млрд., чистий прибуток – 811 млн. дол.). Камаз (виробництво автомобілів). ВАЗ (автомобілі). Уралмаш – заводи (машинобудування). Аерофлот та інші.

Організація статистики

В Росії статистичні дані відомі ще за часів Київської Русі. Після впровадження у 988 р. християнства був налагоджений статистичний облік величезної кількості існуючих на той час цінностей – дорогоцінних металів, грошей, зброї, зерна, худоби, майна, землі та ін. З 1610 року статистичні дані збиралися царськими наказами, з 1719 р. імператорськими колегіями і з 1802 р. – міністерствами. Перший загальний перепис населення Росії був проведений при Петрі I за шість років, з 1719 до 1724 рр.

У 1802 р. Олександр І заснував «Центральне статистичне бюро». З 1772 р. професор І.Г. Рейхель почав читати в Московському університеті статистичний курс «Пізнання держав», в якому наводилися дані по восьми країнах – Англії, Франції, Швеції, Данії, Нідерландах, Іспанії, Португалії і Польщі. У 1804 р. в Академії Наук був заснован «факультет статистики і політичної економії». У 1835 р. була створена високоорганізована статистика регіонів – **земська статистика**. В усіх 34 губерніях розгорнулися статистичні роботи.

Статистика стала дуже популярною наукою. Безліч людей – земські лікарі й вчителі, учені й письменники, купці й промисловці, військові й студенти, священики й чиновники – усі почали збирати найрізноманітніші дані про населення, промисловість, сільське господарство, торгівлю, транспорт, фінанси, освіту, охорону здоров'я. Так, у переписах населення брали участь найвідоміші письменники й учені – Л.М. Толстой, А.П. Чехов, В.Г.Короленко, Д.І. Менделєєв та ін.

У СРСР існувала централізована система державної статистики (органи Держкомстату СРСР), а також статистика міністерств і відомств. З 1917 до 1926 рр. проводилися досить широкі наукові дослідження із статистики праці й кон'юнктурної статистики. У 1926 р. було складено «Баланс народного господарства за 1923/24 роки» - прообраз сучасної Системи національних рахунків.

Нині загальнодержавна статистика представлена системою

органів «Державного комітету по статистиці Росії» (Держкомстат Росії), який має свої підрозділи в 21 республіці, 6 краях, 10 автономних округах, 49 областях і в 2 містах федерального значення – в Москві й Санкт-Петербурзі.

Статистика видів діяльності організована відповідно до свого профілю в Міністерстві фінансів, Міністерстві економічного розвитку і торгівлі, Банку Росії, Міністерстві соціального розвитку і охорони здоров'я, Міністерстві промисловості і енергетики, Міністерстві транспорту та зв'язку, Міністерстві сільського господарства і риболовства, Міністерстві природних ресурсів, Міністерстві освіти і науки, Міністерстві культури і масових комунікацій, Міністерстві закордонних справ, Міністерстві оборони, Міністерстві внутрішніх справ, Міністерстві юстиції, Міністерстві з надзвичайних ситуацій та ін.

Статистичні переписи населення проводилися в Російській державі (роки): 1646, 1678, 1710, 1718, 1743, 1761, 1781, 1794, 1811, 1815, 1833, 1850, 1856, 1897 (перший загальний перепис), 1920 (РФСР), у СРСР: 1926, 1937, 1939, 1959, 1970, 1979, 1989, Російська Федерація: 2002, наступний перепис в Росії відбудеться у 2012 р.

Система національних рахунків впроваджується з 1988р. (уперше розраховані ВВП і ВВП). Зараз використовується третя редакція СНР ООН 1993 року.

Найбільші вузи з підготовки статистиків, економістів і

менеджерів: Московський державний університет ім. В.Ломоносова (засн. 1755 р., понад 26 тис. студентів), Московський державний університет економіки, статистики й інформатики (МЕСІ, заснований у 1932 р., понад 8 тис. студентів), економічний факультет МДУ (засн. 1755 р., понад 26 тис. студентів), Державний університет управління (Москва, засн. 1919, понад 12 тис. студентів), Російська економічна академія ім. Г. В. Плеханова (РЕА, Москва, засн. 1907 р., понад 16 тис. студентів), Державна фінансова академія (Москва, засн. 1946, понад 3 тис. студентів), Російський національний торговельно-економічний університет (Москва, засн. 1938 р.) Вища школа економіки (Москва), Московський комерційний університет (засн. 1938 р.), МДІМВ — університет, Санкт-Петербурзький університет економіки й фінансів (засн. 1930 р., понад 6 тис. студентів).

НДІ: НДІ статистики Держкомстату Росії, Центр економічної кон'юнктури при уряді РФ, Інститут проблем ринку РАН (Москва), Центральний економіко-математичний інститут РАН (Москва) та ін.

Джерела офіційної статистичної інформації

1. Российский статистический ежегодник/Госкомстат России. З 1994 р. до цього часу.
2. Россия в цифрах. Краткий стат. сборник/ Госкомстат России. З 1995 р. до цього часу.

3. Регионы России. 3 1997 р. (щорічник).
4. Демографический ежегодник России. 3 1995 р.
5. Статистическое обозрение (щоквартальник, рос. й англ. мовами).
6. Вопросы статистики (щомісячний науково-інформаційний журнал, з 1994 р.).
7. <http://www.gks.ru> (найважливіша оперативна інформація Держкомстату Росії)

З 1867 до 1917 р.

1. Статистический временник Российской империи (25 випусків, з 1867 до 1887 р.).
2. Временник Центрального статистического комитета (52 номера, з 1888 до 1903 р.).
3. Статистика Российской империи (95 томів, з 1884 до 1915 р.).
4. Статистический ежегодник России (з 1904 до 1918 р.).

З 1918 до 1993 р.

1. Статистический ежегодник (7 випусків, з 1918 до 1924 р.).
2. Народное хозяйство СССР (щорічник, 1923, 1924, 1925, 1932, 1956-1990).
3. Вестник статистики (щомісячний науково-інформаційний журнал, 1919-1929, 1949-1993).

10.3. Статистика Великої Британії

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, United Kingdom = UK) – держава на північному заході Європи на Британських островах.

Загальні статистичні показники: територія – 242,5 тис. км. кв., населення (1.1.2009 р.) – 61,6 млн. осіб, чоловіків – 30,0 млн., жінок – 31,6 млн.

Економічні індикатори: ВВП (GDP; з врахуванням ррр) у 2008 р. склав 2225,6 млрд. дол. (7-е місце у світі). **Експорт** – щорічно 280-285 млрд. дол., **імпорт** – 330-335 млрд. дол. Торговельний баланс кожний рік від’ємний. Основні торговельні партнери: США, Німеччина, Франція, Нідерланди. Щорічно понад 50% зовнішньоторговельного обігу припадає на країни ЄС. Країна має потужний паливно-енергетичний комплекс. Щорічний добуток нафти перевищує 130 млн. т., газу – 90 млрд. куб. м. **Інфляція** – 4,4% (2008 р.). Кількість прибуттів іноземних туристів (2007 р.) – 30,7 млн., надходження від міжнародного туризму – 37,6 млрд. дол. Лондон – найбільш відвідуване туристами місто світу – щорічно понад 30 млн.

Соціальні індикатори: ВВП на душу населення (2008 р.; з врахуванням РРР) – 36130 дол. Середня тривалість життя чоловіків – 75,7 років, жінок – 80,7 років. У 1900 році середня тривалість життя чоловіків становила лише 45 років.

Народжуваність (на 1000 осіб) – 12,6 осіб, смертність (на 1000 осіб) – 9,4. Кількість економічно активного населення – 31,2 млн. осіб. **Безробіття** – 2 млн. 91 тис. (6,7 % від економічно активного населення на 1.5.2009 р.). Щорічні витрати на освіту у ВВП – бл. 5,5%, на охорону здоров'я – бл. 7%. У країні понад 28,5 млн. автомобілів (на 1.8.2009 р.). Щорічно понад 20 млн. осіб проводять свою відпустку за кордоном. **Індекс людського розвитку** – 93,0% (високий рівень).

Статистика бізнесу

Грошова одиниця – фунт стерлінгів (£) = 100 пенсам. Банкноти: 5,10,20,50 фунтів; 1 ф. ст. = 1,102 євро = 1,6337 долара = 150,37 иєна (на 27.10.2009 р.) **Найбільші банки й кредитні об'єднання:** **Банк Англії** (Bank of England, Центральний емісійний, засн. 1694 р.), **ХСБК** – холдинг (**HSBC**, Лондон) – найбільший комерційний банк Європи; ринкова вартість у 2007 р. – 195,8 млрд. дол., чистий прибуток – 19,1 млрд. дол. **Королівський банк Шотландії (Royal Bank of Scotland**, Едінбург, засн. 1727 р., ринкова вартість у 2007 р. – 67,2 млрд. дол., чистий прибуток – 15,1 млрд. дол.), **Барклейз банк** (Barclays Bank; Лондон, засн. 1896 р., ринкова вартість у 2007 р. – 59,1 млрд. дол., чистий прибуток – 8,9 млрд.дол.), Ллойдс ТС банк (Lloyds TSB, Лондон, засн. 1765 р.), Стандарт чартер банк (Standard Chartered Bank, Лондон, найбільший британський «заморський» банк, 1360 зарубіжних відділень) та

ін. Лондонський клуб кредиторів – об’єднує понад 900 найбільших банків світу. На лондонському міжбанківському ринку кожний день **визначається вартість основних валют світу** шляхом фіксації відсоткової ставки кредитів – лібор (libor).

Найважливіші біржі: Лондонська міжнародна фінансова термінова біржа (Liffe), Лондонська біржа металів (LME), Міжнародна нафтова біржа (Лондон, IPE), Ліверпульська товарна біржа.

Основні індекси вартості акцій – індекси газети «Фінансові часи»: по Великій Британії – **FTSE 100** (Financial Times Stock Exchange index, по 100 найважливішим емітентам Великої Британії) = 5455,37 пунктів (на 18.01.2010 р.), FTSE 30 (30 емітентів), FTSE 250 (250 емітентів), два загальноєвропейські індекси – FTSE Є 100 та FTSE Є 300, а також Всесвітній індекс (охоплює дані понад 60 найважливіших країн).

Найбільші компанії

Ройял датч-шелл (Royal Dutch Shell, спільна британо-нідерландська, 2-е місце у світі після російського «Газпрому» серед нафтогазових компаній (засн. 1906 р.; персонал – бл. 104 тис. осіб; ринкова вартість у 2007 р. – 220,1 млрд. дол., обсяг продажів – 355,8 млрд. дол., чистий прибуток – 31,3 млрд.дол.). **«Британська нафта» (British Petroleum – BP**, засн. 1909 р.,

ринкова вартість у 2007 р. – 191,8 млрд. дол., обсяг продажів – 284,4 млрд. дол., чистий прибуток – 20,8 млрд. дол.). **Водафоне груп (Vodafone Group;** найбільша в Європі компанія мобільного зв'язку(289 млн. абонентів в 52 країнах світу (на 1.1.2009 р.), ринкова вартість у 2007 р. – 159,3 млрд. дол., обсяг продажів – 62,4 млрд. дол.). Бритіш газ, Бритіш телеком (British Telecom), Теско (Tesco, мережа харчових гіпермаркетів), Глаксо Сміт Клайн (фармацевтична і біотехнологічна компанія), БАЕ Системс (авіатехніка, суднобудування), Пруденшіл (Prudential, найбільша у Великій Британії страхова компанія), **Ллойдз (Lloyd's,** Лондон, засн. 1688 р., всесвітньо відома компанія морського страхування), Роллс-Ройс (авіадвигуни, генератори, автомобілі), Бритіш пост (поштовий зв'язок), **Британські авіалінії (British Airways,** засн. 1973 р., щорічно бл. 40 млн. авіапасажирів), Бі Бі Сі (BBC – найбільша телерадіокорпорація Європи, засн. 1927 р.), **Рейтер (Reuters,** Лондон) – найбільше у світі інформаційне агентство фінансової інформації, засн. 1849 р., має 190 бюро в 160 країнах; **забезпечує біля 40% даних фінансової статистики світу.**

Організація статистики

Статистичні дані про Британію й британців відомі в давньоримській літературі ще з часів Британського походу Юлія Цезаря (з 55 р. до н. е.). У "Книзі страшного суду" (1086р.), укладеній за розпорядженням Вільгельма

Завойовника, були описані мешканці й майно всіх 240 тис. дворів Англії. З 1538 р. в Англії поступово вводиться обов'язкова статистична реєстрація населення в церковних книгах.

В 1609 р. англійський економіст, «стратег торгівлі» Т.Ман (1571-1641) вперше побудував агрегатні зважені індекси цін. З того часу індексний метод тривало увійшов в статистичну практику. У становленні методів сучасної статистики великий внесок зробили праці У.Петті (1623-1687, балансовий і вибірковий методи, масові статистичні спостереження, обчислення узагальнюючих статистичних показників), Дж.Граунта (1620-1674, вибірковий метод), Ф.Гальтона (1822-1911, заснування кореляційно-регресійного методу).

З 1832 р. Міністерство торгівлі й промисловості регулярно збирає й публікує статистичні дані по Великій Британії.

На цей час **офіційна статистика представлена Управлінням національної статистики (the Office for National Statistics - ONS)**. Усі офіційні статистичні документи видає Управління з видання офіційних документів (HMSO). Статистичні управління мають Англія (з 1837 р.), Шотландія (з 1854 р.), Уельс, Північна Ірландія, Великий Лондон. **Статистика видів діяльності** організована відповідно до свого профілю в Міністерстві фінансів (казначействі), Банку Англії, Міністерстві економіки і підприємництва, Міністерстві торгівлі і промисловості, Міністерстві транспорту, Міністерстві

сільського господарства, рибальства і продовольства, Міністерстві енергетики, Міністерстві охорони довкілля, Міністерстві праці і пенсійного забезпечення, Міністерстві охорони здоров'я, Міністерстві освіти і науки, Міністерстві закордонних справ, Міністерстві оборони, Міністерстві внутрішніх справ, в Управлінні митниць і зборів, Управлінні у справах Шотландії, Управлінні у справах Уельсу, в бюро переписів населення й обстежень.

У Великій Британії працює професійне об'єднання статистиків – «Королівське статистичне товариство» (перетворено з Лондонського статистичного товариства, заснованого у 1834 р.). У Великій Британії знаходиться частина правління Міжнародного статистичного інституту (ISI).

Статистичні переписи населення проводилися (роки): 1701, 1801, 1811, 1821, 1831, 1841, 1851, 1861, 1871, 1881, 1891, 1901, 1911, 1921, 1926, 1931, 1937, 1951, 1961, 1971, 1981, 1991, 2001.

Велика Британія — одна з країн, у якій зародилася **Система національних рахунків**. У 1664 р. У. Петті зробив балансове погодження національного багатства Англії й Уельсу з витратами цих двох країн (відомо, що в сучасних національних рахунках також балансується дві частини — ресурси та їх витрачання). У кінці 20-х — початку 30-х років 20 ст. Дж. М. Кейнс (1883—1946) досліджує балансові взаємозв'язки найважливіших макроекономічних показників. У

1941 р., продовжуючи дослідження Дж. М. Кейнса, лауреати Нобелівської премії з економіки англійці Д. Мід і Р. Стоун розробили систему національних рахунків Великої Британії. На цей час використовується 3-я редакція СНР ООН 1993 р.

Найбільші вузи з підготовки статистиків, економістів і менеджерів: Оксфордський ун-т (засн. 1167 р.), Кембриджський ун-т (засн. 1209 р.), Лондонський ун-т (засн. 1836р.), Лондонська школа економічних і політичних наук, Манчестерський ун-т з (засн. 1851 р.), ун-т Глазго (засн. 1451р.; з відділенням світової економіки), Единбурзький ун-т (засн. 1583 р.), Бірмінгемський ун-т (засн. 1880 р.), Лідський ун-т (засн. 1904 р.), Відкритий ун-т (біля Лондона, засн. 1969р., дистанційне навчання студентів), та ін.

НДІ: Національний ін-т економічних і соціальних досліджень (Лондон), Королівський ін-т міжнародних відносин (Лондон).

Джерела офіційної статистичної інформації:

1. Annual Abstract of Statistics ... London ("Річний статистичний збірник за ... рік. Лондон". Управління національної статистики. З 1856 до 1940 р. і з 1948 р. до цього часу).

2. Monthly Digest of Statistics. London ("Щомісячний дайджест зі статистики. Лондон". З 1946 р.).

3. Scottish Abstract of Statistics ("Шотландський статистичний

збірник". Управління з видання офіційних документів, щорічник).

4. www.statistics.gov.uk (статистичні дані Великої Британії).

Авторитетні видання

1. Journal of the Royal Statistical Society. London ("Журнал Королівського статистичного товариства. Лондон". Публікує наукові статті в чотирьох серіях — А, В, С, D. Серія А (загальна) — з 1838 р., щоквартально. Серія В (методологічна) — з 1934 р. Серія С ("прикладна статистика") — 1952 р.

2. International Statistical Review. Harlow—Voorburg ISI ("Міжнародний статистичний огляд". Харлоу [поблизу Лондона] — Ворбург (Нідерланди): МСІ. Журнал Міжнародного статистичного інституту. З 1933 р., три номери на рік).

3. The Economist. London ("Економіст". Лондон. Один з найстаріших і найвпливовіших економічних журналів світу. З 1843 р., щотижнево, статистичні огляди, індекси статистичних показників, рейтинги, економічні прогнози, наукові статті).

4. Financial Times. London ("Фінансові часи". Лондон. Одна з найвпливовіших щоденних ділових газет світу. З 1888р. Публікує поточні курси валют країн світу, індекси вартості акцій, статистичні огляди, аналітичні статті).

5. www.ft.com 500 (дані 500 найкрупніших компаній Великої

Британії та світу).

10.4. Статистика Франції

ФРАНЦІЯ (Французька Республіка, France) — держава на заході Європи.

Загальні статистичні показники: територія 544 тис. км. кв. (за площею — найбільша країна Західної Європи). Морська зона (виняткова економічна зона) — 11 млн. км. кв. Населення (на 1.1.2009 р.) — 64,4 млн. осіб, чоловіків — 31,4 млн., жінок — 33,0 млн. Понад 50% населення мешкає в містах із числом жителів більше 50 тис. Іноземних мешканців — бл. 5 млн.

Економічні індикатори (EI): ВВП (GDP, з урахуванням ррр) у 2008 р. склав 2097,0 млрд. дол. (8-е місце у світі). **Експорт** – щорічно 310-320 млрд. дол., **імпорт** – 300-315 млрд. дол. Основні торговельні партнери - країни ЄС: Німеччина, Італія, Велика Британія, Іспанія. Щорічно понад 60% зовнішньоторговельного обігу припадає на ці країни, бл. 8% - на США. **Франція має потужну сучасну промисловість.** Країна виробляє власну космічну техніку. Авіаційний холдинг EADS побудував у 2008 році 483 літака-аеробуса. Доля аеробусів на світовому ринку авіаперевезень – 54%. Щорічно до 80% електроенергії виробляють атомні станції. **Продукція сільського господарства** посідає одне з перших місць у світі. Щорічно виробництво цукрового буряку – 29-31 млн. т. (1-е

місце у світі), вина – 5-5,5 млн. т. (2-е місце у світі після Італії), молока – 23-25 млн. т. (5-е місце у світі). Кількість прибутків іноземних туристів (2007 р.) – 81,9 млн. (1-е місце у світі). Надходження від **міжнародного туризму** (2007 р.) – 54,2 млрд. дол. (3-е місце у світі після США й Іспанії). У Франції – понад 40800 готелів, 17,5 млн. туристичних ліжко-місць.

Соціальні індикатори: ВВП на душу населення (2008 р.; з врахуванням ррр) – 34400 дол. Середня тривалість життя чоловіків – 75,2 років, жінок – 82,8 років. Народжуваність (на 1000 осіб) – 13,0, смертність (на 1000 осіб) – 9,3. На одну жінку припадає 2 народження (найвищий показник в країнах ЄС – за рахунок жінок емігранток). **Безробіття** – понад 2 млн. осіб (7,8% від економічно активного населення на 1.3.2009 р.). Щорічні витрати на охорону здоров'я у ВВП - бл. 9,6% , на освіту – бл. 5,8%. Оплачувані за законом відпустки – 5 тижнів на рік. **Індекс людського розвитку** – 92,5% (рівень - високий).

Статистика бізнесу

Грошова одиниця – євро (€) = 100 центам. Банкноти: 5,10,20,50,100,200 та 500 євро.

Найбільші банки: Банк Франції (центральний, засн. 1800 р. Наполеоном Бонапартом), **БНП – Паріба (BNP Paribas**, ринкова вартість у 2007 р. – 91,7 млрд. дол., чистий прибуток – 12,1 млрд. дол), **Сосьєте женераль (Société Générale**, ринкова вартість у 2007 р. – 57,3 млрд. дол., чистий прибуток – 1,4

млрд. дол.), Сільськогосподарський кредит (Credit Agricol, ринкова вартість у 2007 р. – 51,9 млрд. дол., чистий прибуток – 6,4 млрд. дол.), Натіксіс (Natixis), Ліонський кредит (Credit Lyonnais, Ліон) та ін. Французькі банки у 2008 р. значних збитків.

Найважливіші біржі: Паризька біржа (засн. 1718 р. в часи першої масової емісії і інфляції паперових грошей та акцій у мережах «Системи Лоу»), Ліонська біржа та ін. **Основний індекс вартості акцій САС – 40** (на основі 40 найбільших емітетів Паризької біржі; САС – 40 = 3954,02 пунктів на 18.01.2010 р.).

Найбільші компанії: Тоталь (Total, нафтогазова, 6-е місце у Європі, ринкова вартість у 2007 р. – 178,6 млрд. дол., обсяг продажів – 216,3 млрд. дол., чистий прибуток – 20,8 млрд. дол.), ЕДФ (EDF, електроенергетична компанія, ринкова вартість у 2007 р. – 159,1 млрд. дол., обсяг продажів – 94,3 млрд. дол., чистий прибуток – 9,1 млрд. дол.), Арселор Миттал (Arcelor Mittal, металургія, ринкова вартість у 2007 р. – 119,1 млрд. дол., обсяг продажів – 105,2 млрд. дол., чистий прибуток – 10,4 млрд. дол.), Газ де Франс, Французький телеком (France Telecom, телефоні мережі, персонал – понад 167 тис. осіб), ЄАДС (EADS, «Європейський авіаційний холдинг», виробництво аеробусів; обсяг продажів у 2008 р. – 43,8 млрд. євро), Рено (Renault; виробництво автомобілів), Пежо (Peugeot, автомобілі), АХА (страхування), Данон (Danone; харчові

продукти), **Карфур** (Carrefour, найбільша мережа магазинів; обсяг продажів у 2007 р. – 123,1 млрд. дол.), Лореаль (L’Oreal, одна з найбільших у світі фірм із продажу косметики й парфумерії), Євро – Диснейленд (індустрія розваг) ЕР – Франс-КЛМ (Air France-KLM, авіап перевезення).

Організація статистики

Статистичні данні про галло – римську цивілізацію відомі ще з часів Давнього Рима (58 р. до н.е. – 481 р.). Широкі статистичні матеріали про ціни, прибутки й кількість населення за понад сто років (з 1468 до 1578 р.) зібрані й опрацьовані в книгах Жана Бодена¹⁾.

З 1539 р. введено обов'язкову реєстрацію населення в церковних книгах. З 1602 р. міністр М. Сюллі (1560—1641) і з 1661 р. Ж. Б. Кольбер (1619—1683) встановили не завжди обов'язкову статистичну звітність у галузі фінансів, торгівлі й військової справи. У 1766 р. комісар торгівлі Ж.В. Гурне (1712—1759) запропонував організувати статистичне бюро, яке було офіційно засноване генеральним контролером фінансів Ж. Неккером (1732—1804) у 1789 р.

На цей час загальнодержавна статистика **представлена системою органів Національного інституту статистики й економічних досліджень** (Institut national de la statistique et des

¹⁾ Про статистику Ж. Бодена в кн.: Ковалевський Г.В. Индексный метод в экономике. - М., 1989. С. 12-13.

études économiques = **INSĚĚ, IHCCĚ**, засн. 1946), який має свої підрозділи в усіх 22 регіонах Франції. Інститут створив всесвітній реєстр компаній, установ, організацій та інших інституційних одиниць, а також їх філій. Щорічно інститут обстежує понад 200 тис. юридичних осіб.

Проведення статистичних робіт у Франції координує Національна рада зі статистики. Статистика видів діяльності організована відповідно до свого профілю в Міністерстві економіки, фінансів і промисловості, Банку Франції, Міністерстві праці і соціальної політики, Міністерстві сільського господарства, Міністерстві освіти, Міністерстві охорони здоров'я, Міністерстві культури, Міністерстві еміграції й національної політики, Міністерстві закордонних справ, Міністерстві внутрішніх справ, внутрішньої безпеки і місцевого самоврядування, Міністерстві оборони, в Економічній і соціальній раді при уряді та ін.

В органах місцевого самоврядування (в муніципалітетах, місцевих товариствах, комунах) найбільших міст Франції — Парижа (близько 10 млн. осіб), Ліона (1,3 млн.), Марселя (1,3 млн.), Лілля (1 млн.), Бордо, Тулузи, Нанта, Орлеана та ін.— розвивається **муніципальна статистика** (статистика міст).

У Франції працюють Паризьке статистичне товариство (одне з найдавніших у світі, засн. 1803 р., постійно з 1829 р.) і Французьке статистичне товариство. У Парижі знаходяться

штаб-квартири міжнародних статистичних служб ЮНЕСКО (UNESCO) та Організації економічного співробітництва і розвитку, ОЕСР (OECD).

Статистичні переписи населення проводилися (роки): 1772, 1791, 1801, 1806, 1821, 1831, 1836, 1841, 1846, 1851, 1856, 1861, 1866, 1872, 1876, 1881, 1886, 1891, 1896, 1901, 1906, 1911, 1921, 1926, 1931, 1936, 1946, 1954, 1968, 1975, 1982, 1990, 2000.

Вперше **Система національних рахунків** для Франції (за 1938 р.) була розроблена Р. Фроманом. На цей час використовується 3-я редакція СНР ООН 1993 р.

Найбільші вузи з підготовки статистиків, економістів і менеджерів: 13 університетів у Парижі, разом із Сорбонною (у складі Паризького ун-ту, засн. 1215 р.), Вища нормальна школа (засн. 1794 р., Париж), Вища школа економічних і комерційних наук (засн. 1913 р., Париж), Національна школа адміністрації (засн. 1948 р., Фонтенбло, поблизу Парижа), університети в Ліоні, Монпельє, Нансі, університети в Ліллі (засн. 1562 р.), Страсбурзі (засн. 1621 р.), Бордо (засн. 1441 р.), Екс-Ан-Провансі, Марселі (засн. 1409 р.), Ніцці (засн. 1965 р.), Пуатьє (засн. 1432 р.) та ін. У Франції нараховується понад 2 млн. студентів і близько 66 тис. викладачів вузів.

НДІ: **ІНСЕЄ (INSÉE)**, Національний інститут демографічних досліджень (INED), Центр із дослідження соціально-економічних проблем (засн. 1961 р.), Статистичне

бюро Французького центру зовнішньої торгівлі, Центр із вивчення й дослідження прикладної статистики (засн. 1952 р.) та ін.

Офіційні статистичні публікації:

1. Annuaire statistique de la France ... Paris: INSĖĖ ("Статистичний щорічник Франції за ... рік". Париж. ИНСЄЄ. (З 1878 р. до цього часу).
2. Annuaire de statistique industrielle ... («Щорічник статистики промисловості...»).
3. Bulletin mensuel de la statistique (Щомісячний статистичний бюлетень).
4. Les collections de L'INSĖĖ. Paris. ("Колекції ИНСЄЄ. Париж". З 1969 р. В п'яти серіях; кожна серія не менше 12 номерів на рік).
5. Annales de L'INSĖĖ ("Аннали ИНСЄЄ." Париж. З 1969 р. щоквартально).
6. Statistiques et etudes financieres (Статистика й фінансові дослідження. Париж. З 1949 р. у трьох щомісячних серіях (червона серія, оранжева, блакитна)).
7. INSĖĖ premiere. Paris («ИНСЄЄ — перший». Париж. Основний журнал ИНСЄЄ).

Авторитетні видання

1. Main Economic Indicators. Paris: OECD («Основні економічні індикатори». Париж. Видання Організації економічного співробітництва й розвитку = ОЕСР. Статистичний щомісячник по 30 країнах — членах ОЕСР).
2. Journal de la societe de Statistique de Paris et de France («Журнал Статистичного товариства Парижа й Франції». З 1860 р., щоквартально).

10.5. Статистика Німеччини

НІМЕЧЧИНА (Федеративна Республіка Німеччина, **ФРН**, англ. Germany, нім. Deutschland) - держава Західної Європи.

Загальні статистичні показники: територія – 356,98 тис. км. кв., населення (на 1.1.2009 р.) – 82,0 млн. осіб, чоловіків – 40,0 млн., жінок – 42,0 млн.

Економічні індикатори: ВВП (GDP; з врахуванням ррр) у 2008 р. склав 2863,0 млрд. дол. (5-е місце у світі). **Експорт** – щорічно 700–730 млрд. дол., **імпорт** – 500-550 млрд. дол. **Значна частина економіки Німеччини орієнтована на експорт продукції.** У 2008 р. Німеччина посіла перше місце у світі за обсягом експорту. Основні статті експорту: автомобілі, механізми, хімічні препарати, телекомунікації, електроустаткування. Основні торгівельні партнери – країни

ЄС (понад 50% зовнішньоторговельного обігу), а також США, Росія, Китай. Інфляція (2007 р.) – 2,1%. Золото у золотовалютному резерві – 3423 т (63% цього резерву, 2-е місце у світі після США). Кількість прибуттів іноземних туристів (2007 р.) – 24,4 млн., надходження від міжнародного туризму – 36,0 млрд. дол.

Соціальні індикатори: ВВП на душу населення (2008 р.; з врахуванням ррр) – 35940 дол. Середня тривалість життя чоловіків – 75,2 років, жінок – 81,2 років. Народжуваність (на 1000 осіб) – 8,3 осіб, смертність (на 1000 осіб) – 10,0. **Безробіття** – 3,5 млн. осіб (на 1.2.2009 р.). Оплачувана за законом відпустка 30 робочих днів. Щорічні затрати на охорону здоров'я – близько 11% від ВВП, на освіту – бл. 5%. Середня місячна зарплата найманих працівників в І кв. 2008 р. – 3064 євро (за даними ФСУ Німеччини). Середня тривалість робочого тижня (2007 р.) – 38 годин. У країні близько 36 млн. легкових автомобілів. Понад 16 млн. осіб щорічно проводять відпустку за кордоном. **Індекс людського розвитку** – 92,1% (рівень - високий).

Статистика бізнесу

Грошова одиниця – євро.

Найбільші банки: Німецький банк (**Deutsche Bank**, засн. 1870 р., найбільший банк Німеччини; ринкова вартість у 2007 р. – 60,3 млрд. дол., чистий прибуток – 10,2 млрд. дол. Понад 300

тис. акціонерів), Комерційний банк (Commerzbank, засн. 1870р.; ринкова вартість у 2007 р. – 20,6 млрд. дол.), Гіро Реал Естат банк. У Франкфурті-на-Майні функціонує **Європейський Центральний банк – центральний емісійний банк країн – членів ЄС** (банк, зокрема, проводить узгоджену політику у сфері єдиної валюти ЄС - євро).

Найважливіші біржі: Німецька біржа (Deutsche Börse), Євронекст (EuroNext, панєвропейська біржа для біржових операцій Германії і інших країн Західної Європи). **Основний індекс вартості акцій: DAX 30** (загальнонімецький індекс вартості акцій на основі даних 30 найбільших емітентів Німеччини) = 5875,97 пунктів (на 18.01.2010 р.).

Найбільші компанії: **Е. Он** (газова і енергетична компанія; має 50 млн. споживачів у 30 країнах; обсяг продажів (2007 р.) – 108.6 млрд. дол., чистий прибуток (2008 р.) – 1,27 млрд. євро), **Фольксваген (Volkswagen;** виробництво автомобілів; обсяг продажів у 2007 р. – 172,1 млрд. дол., чистий прибуток – 6,5 млрд. дол.), Даймлер (Daimler; автомобілі), БМВ (BMW; автомобілі), РВЄ (RWE; газова корпорація), **Сіменс (Siemens;** засн. 1890 р., електроніка і медичне устаткування; обсяг продажів у 2007 р. – 114,5 млрд. дол.), БАСФ (BASF; хімічні товари), Байер (Bayer; хімічні товари, фармацевтика), Тіссен-Круп (Thyssen Krupp; металургія, машинобудування), Метро (Metro; мережа магазинів), Німецький телеком (Deutsche Telekom; телефоні мережі), Німецька пошта (Deutsche Post),

Люфтганза (Lufthansa; авіаперевезення й готелі чистий прибуток у 2008 р. – лише 276 млн. євро).

Організація статистики

Статистичні дані про германців і германські землі зустрічаються ще в книзі давньоримського історика П.К. Таціта "Германія", написаній у 98 р. У містах і монастирях середньовічної Німеччини проводився статистичний облік населення, прибутків і витрат господарств, кількостей товарів і їх цін, податків тощо. Заснована у 1157 році Кельнська ганза, а згодом і Тевтонська ганза залишили багато документів, які стосувалися торговельної статистики. З 1660 р. у Гельмштедському університеті професор Герман Конрінг (1606— 1681) вперше став читати статистичний курс, який він називав "державознавством". У 1801 р. було засноване статистичне бюро в Баварії, а згодом і в інших німецьких землях.

На цей час **загальнонімецька статистика** представлена системою органів **Федерального статистичного управління Німеччини (ФСУ, Statistisches Bundesamt, входить до складу Міністерства внутрішніх справ, штаб-квартира у Вісбадені)**. Поступово всі федеральні міністерства переводяться до столиці — до Берліна.

У Німеччині розвинута **регіональна й муніципальна статистика** (статистика земель і міст). Усі 16 земель Німеччини — Північний Рейн — Вестфалія, Рейнланд-Пфальц,

Тюрингія, Саар, Баварія, Бранденбург, Саксонія, Саксонія-Анхальт, Нижня Саксонія та ін.,— а також найбільші міста — Берлін, Гамбург, Франкфурт, Кельн, Мюнхен, Дюссельдорф, Кіль, Бремен, Ганновер та ін.— мають спеціальні статистичні бюро (або відповідні підрозділи) у складі органів місцевого самоврядування.

Усі основні статистичні роботи виконують ФСУ й статистичні управління земель. Спеціальні статистичні дослідження (але в значно менших обсягах) проводять відповідно до своєї спеціалізації наукові установи, фірми, банки, а також **міністерства й відомства**: Міністерство фінансів, Міністерство економіки, Міністерство економічної кооперації, Міністерство освіти, науки, досліджень і технологій, Федеральне відомство із зовнішньоторговельної інформації та ін. Функціонують професійні об'єднання: "Німецьке статистичне товариство" і "Спілка німецьких міських статистиків".

Статистичні переписи населення проводилися (роки): 1816, 1834, 1852, 1864, 1867, 1869, 1871, 1875, 1880, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905, 1910, 1923, 1925, 1933, 1939, 1946, 1950, 1961, 1970, 1987.

У Східних землях (НДР): 1950, 1964, 1971, 1982.

Останнім часом переписи населення набувають "змішаного характеру" (проводяться на основі реєстрів населення й статистичних вибірок).

У ФРН у повному обсязі запроваджена **Система національних рахунків** (3-я редакція СНР ООН 1993 р.).

Найбільші вузи з підготовки статистиків, економістів і менеджерів: Берлінський вільний ун-т (кількість студентів — понад 55 тис), Берлінський ун-т ім. О. і В. Гумбольдта (засн. 1810 р., близько 25 тис. студентів), Адміністративна академія (Берлін), Мюнхенський ун-т (засн. 1472 р., 60 тис. студентів), Кельнський ун-т (засн. 1388 р., 53 тис. студентів), Гамбурзький ун-т (засн. 1919 р., близько 45 тис. студентів), Гамбурзька вища школа економіки й політики (близько 2500 студентів), Геттінгенський ун-т (засн. 1737 р., 30 тис. студентів), Ганноверський ун-т (32 тис. студентів), Кільський ун-т (26 тис. студентів), Франкфуртський ун-т, Лейпцизький ун-т (засн. 1409р.), Боннський ун-т (засн. 1786 р., 36 тис. студентів), Тюбінгенський ун-т (засн. 1477 р.).

НДІ: Німецький інститут економіки (Берлін), Мюнхенський ін-т економічних досліджень (ФІО — ін-т), Інститут світової економіки при Кільському ун-ті, Гамбурзький ін-т економічних досліджень та ін.

Джерела офіційної статистичної інформації

1. Statistisches Jahrbuch ... fur die Bundesrepublik Deutschland. Statistisches Bundesamt. Wiesbaden. («Статистичний щорічник за ... рік Федеративної Республіки Німеччини. Федеральне статистичне управління. Вісбаден»).

Основний статистичний щорічник.

2. Wirtschaft und Statistik («Господарство і статистика». ФСУ, щомісячний журнал, з 1949 р.).

3. <http://www.statistik-bund.de> (Веб-сайт ФСУ Німеччини – інформація з усіх галузей економіки та соціального життя Німеччини).

Східні землі (колишня НДР):

4. Statistisches Jahrbuch der DDR. 1956—1988. (Статистичний щорічник НДР. 1956—1988. Видання припинено; у східних землях виходять відповідні щорічники).

Авторитетні статистичні видання:

1. Allgemeines statistisches Archiv («Загальний статистичний архів». Щоквартальник німецького статистичного товариства. Мюнхен. З 1890 р.).
2. Statistische Hefte («Статистичні записки». Франкфурт, щоквартальник, наукове видання з 1960 р.).
3. Statistische Beihefte zu den Monatsberichten der Deutschen Bundesbank («Статистичний додаток до щомісячних повідомлень Німецького федерального банку». Франкфурт. У чотирьох серіях по 12 номерів на рік, з 1949 р.; зміст – фінансова статистика).
4. Statistisches Jahrbuch ... Berlin («Статистичний щорічник м. Берліна». З 1867 р.).

10.6. Статистика Європейського Союзу

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (ЄС=EU) — найбільше об'єднання 27 європейських країн (на 1.12.2009 р.): Німеччини, Франції, Італії, Бельгії, Нідерландів, Люксембургу, Великої Британії, Данії, Ірландії, Греції, Іспанії, Португалії, Австрії, Фінляндії, Швеції, Польщі, Чехії, Словачії, Угорщини, Литви, Естонії, Словенії, Естонії, Словенії, Кіпру, (без південної частини), Мальти, Болгарії, Румунії. Населення країн ЄС (на 1.1.2009 р.) – 499,7 млн. осіб. ВВП (GDP; з врахуванням ррр; 2008 р.) – 15271,0 млрд. дол.

ЄС заснований 1951 року, сучасну назву одержав у 1993р.; має єдину валюту 16 країн – членів Єврозони (на 1.06.2009 р.) – євро, єдиний Європейський Центральний банк (у Франкфурті-на-Майні), Європарламент, єдиний митний простір, уряд – Комісію Європейських спілок.

У Люксембурзі знаходиться **Євростат (Eurostat)** — **центральна статистична установа країн-членів ЄС.** Євростат проводить широкі роботи з економічної й соціальної статистики, Системи національних рахунків, а також із "гармонізації" (стандартизації) статистичних показників і статистичної методології країн ЄС. Зокрема, Євростат організував моніторинг обсягів промислової продукції та послуг, цін усіх видів продуктів (товарів) і послуг, інфляції, рівня безробіття, іноземних інвестицій, державної

заборгованості, обсягів ВВП, експорту, імпорту, кількості та складу населення тощо.

Офіційні публікації Євростату

1. General Statistics. Luxembourg. EU ("Загальна статистика. Люксембург. ЄС". Щорічник, з 1968 р. до цього часу).
2. National Accounts («Національні рахунки». Люксембург. ЄС. З 1968 р.; у 3-х томах; щорічник).
3. Regional Statistics («Регіональна статистика». Люксембург. ЄС. З 1968 р.; щорічник).
4. Social Statistics («Соціальна статистика». Люксембург. Євростат. З 1964 р.; щорічник).
5. Industrial Statistics («Промислова статистика». Люксембург. ЄС. З 1964 р.; щорічник).
6. Agricultural Statistics («Сільськогосподарська статистика». Люксембург. З 1964 р.; щорічник).
7. Energy Statistics («Енергетична статистика». Люксембург. З 1964 р.; щорічник).
8. Transport Statistics («Транспортна статистика». З 1964 р.; щорічник).
9. Tax Statistics ("Статистика податків". Люксембург. З 1968р.; щорічник).
10. Foreign Trade («Зовнішня торгівля». ЄС. Люксембург. З 1971 р. Тома А, В, С, D, Е, F, G, Н, I, J, K, L (кожний том

спеціалізований за видами товарів зовнішньої торгівлі); щорічник).

11. Eurostat News («Новини Євростату». Щомісячний журнал. Люксембург. З 1976 р.).

12. Foreign Trade («Зовнішня торгівля». Євростат; щомісячний статистичний збірник. З 1958 р.).

13. Industrial Statistics («Промислова статистика». Щоквартальник. З 1958 р.).

14. Social Statistics («Соціальна статистика». Люксембург. Щоквартальник. З 1958 р.).

15. Agricultural Statistics («Сільськогосподарська статистика». Щоквартальник. З 1958 р.).

Веб – сайт Євростату – найважливіша постійно оновлювальна статистична інформація 27 країн – членів Європейського Союзу:

<http://www.europa.eu.int/comm/eurostat>

10.7. Статистика США

США (Сполучені штати Америки, англ. United States of America (USA); the United States, US) – держава в Північній Америці.

Загальні статистичні показники: територія - 9372,6 тис. км. кв., населення (на 1.12.2009 р.) – 307,8 млн. (3-є місце у світі після Китаю та Індії), чоловіків – 151,4 млн., жінок – 156,4

млн.

Економічні індикатори: ВВП (GDP; з урахуванням ррр) у 2008 р. склав 14580,0 млрд. дол. (перше місце у світі). **Експорт** – щорічно 970-980 млрд. дол., **імпорт** - 1180 - 1200 млрд. дол. Торговельний баланс – від’ємний. Дефіцит торгівлі з Китаєм складає щорічно понад 230 млрд. дол. Експорт сільськогосподарської продукції - понад 60 млрд. дол. (1-е місце у світі). Основні торговельні партнери: Канада (понад 20% зовнішньоторговельного обігу), Мексика, Японія, Китай, Німеччина. Інфляція – бл. 3%. Державний борг США (на 1.3.2009 р.) – 10 трлн. дол. (значна частина – борг американським урядовим фондам соціального страхування; за названими боргами США посідають 1-е місце у світі) Золота у золотовалютному резерві США – 8134 т (на 1.8.2007. - перше місце у світі). Витрати держбюджету (2009 р.) – 3,6 трлн. дол., з них на оборону – 534 млрд. дол. Значна частина витрат – витрати на соціальне страхування, охорону здоров’я і освіти. Кількість зайнятих в економіці – 135 млн. осіб, з них 74% працюють у сфері послуг, 24% у промисловості і лише 2% у сільському господарстві. При цьому один американський фермер годує 101 особу. Обсяг промислового виробництва – щорічно 2200 – 2300 млрд. дол. (1-е місце у світі).

Економіка США – найбільша у світі. Маючи менше ніж 5% населення і 7% території земної кулі, США забезпечили у 2008 р. понад 20,6 % світового ВВП, 20%

світової промислової продукції та близько 14% міжнародної торгівлі. Надходження від міжнародного туризму (2007 р.) – 96,7 млрд. дол. (1-е місце у світі), кількість прибуттів іноземних туристів – 56,0 млн. (3-е місце у світі після Франції та Іспанії). Число Інтернет – хостів (2006 р.) – 155 млн.

Соціальні індикатори: ВВП на душу населення (GDP р. с.; з урахуванням ррр. у 2008 р.) – 46970 дол. Середня тривалість життя чоловіків – 74,3 років, жінок – 79,9 років. Народжуваність (на 1000 осіб) – 14,5 осіб, смертність (на 1000 осіб) – 8,3. **Безробіття** – 13,5 млн. осіб. (8,9% від економічно активного населення на 1.5.2009 р.). Щорічні витрати на охорону здоров'я – близько 13,9% від ВВП, на освіту – 5,6% . Якість життя – висока. Мінімальний розмір заробітної плати за законом з січня 2007 р. – 7 дол. 25 центів за годину роботи. Середня забезпеченість житлом – понад 52 м. кв. корисної (опалюваної) площі на 1 особу. Індекс людського розвитку – 93,7% (рівень – високий).

Статистика бізнесу

Грошова одиниця – долар США (\$) = 100 центам. Банкноти (купюри у постійному обігу): 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, 500 доларів. 1 дол. США = 0,675 євро = 0,612 ф. ст. (на 24.10.2009 р.).

Найбільші банки: Федеральна резервна система США

(The Federal Reserve System, виконує функції центрального емісійного банку; нараховує 12 федеральних резервних банків із 25 відділеннями; засн. 1913 р.) , Бенк оф Америка (Bank of America; засн. 1904 р., 4-е місце серед найбільших банків світу; понад 1500 відділень у США та 500 за кордоном; чистий прибуток у 2007 р. – 15,0 млрд. дол. і тільки 2,56 млрд. у 2008р.), **Дж. П. Морган Чейз (JP Morgan Chase)**, **Сітігруп (Citigroup**; кількість відділень у США й закордонних країнах – одна з найбільших у світі – понад 3400), **Всесвітній банк (World Bank)** – найбільший у світі банк багатостороннього співробітництва; засн. У 1944 р. державами – членами ООН і МВФ; надає фінансові послуги 193 країнам; правління – м. Вашингтон, відділення в Парижі, Токіо та ін.

Найважливіші біржі: Нью-Йоркська фондова біржа (New York Stock Exchange, одна з найбільших бірж світу, засн. 1792 р.), Американська фондова біржа, Середньозахідна фондова біржа, Чиказька торговельна палата (CBOT), Нью-Йоркська біржа кави, цукру й какао (CSCE), Нью-Йоркська бавовняна біржа (NYSE), Чиказька товарна біржа (CME), Нью-Йоркська нафтогазова біржа NYMEX та ін.

Основні індекси вартості акцій: Індекс Доу-Джонса промисловий_середній (Dow Jones Industrial Average = DJIA = 10609,65 пунктів (на 18. 01.2010 р.); вираховується на основі даних про вартість акцій 30 найбільших "типових" промислових компаній США з 1896 р.; найбільш відомий і

авторитетний індекс вартості акцій у світі — часто називається скорочено **"Індекс Доу-Джонса"**; виконує функцію індикатора стану економіки США й усталеності курсу долара); **SP 500** (індекс інформаційної фірми «Стандарт енд Пурз»); **NASDAQ 500** (індекс Національної асоціації дилерів цінних паперів) та ін.

Найбільші компанії

Уол-Март Сторз (Wal – Mart Stores, найбільша компанія США, контролює бл. 80% усіх магазинів країни; обсяг продажів у 2008 р. – 378,8 млрд. дол., чистий прибуток – 12,7 млрд. дол.), **Екссон – Мобіл (Exxon Mobil** – найбільша нафтогазова компанія світу; утворилася у 2000 р. шляхом злиття корпорацій Екссон і Мобіл. Обсяг продажів у 2007 р. – 372,8 млрд. дол., чистий прибуток – 40,6 млрд. дол.), **Шеврон (Chevron**; нафтогазова компанія, обсяг продажів у 2007 р. – 210,8 млрд. дол.), **Дженерал Моторс (General Motors**, засн. 1916 р., друга у світі після Тойоти автомобільна корпорація; у 2007 р. виробила 9 млн. 200 тис. автомобілів; зазнала збитків – 38,7 млрд. тільки за 2007 р.), **Форд мотор** (засн. 1903 р.; зазнала збитків у 2007 і 2008 р.), **Дженерал Електрик** (засн. 1892 р., електронна і електротехнічна корпорація; обсяг продажів у 2007 р. – 176,7 млрд. дол., чистий прибуток – 22,2 млрд. дол.), **Боїнг (Boeng**; засн. 1916 р.; найбільша у світі літакобудівна й аерокосмічна корпорація; у 2008 р. виробила 662 літака), **Локхід Мартін** (літакобудівна й аерокосмічна

корпорація), **Американ Ерлайнз** (авіап перевезення), **Делта Ер Лайнз** (Delta Air Lines; авіап перевезення), **Майкрософт (Microsoft;** найбільший у світі виробник програмного забезпечення ПК, обсяг продажів (2007 р.) – 51,1 млрд. дол., чистий прибуток – 14,1 млрд. дол.), **ІВМ** (International Business Machines; засн. 1911 р., електронна компанія, один з найбільших у світі виробників ЕОМ), **Інтел** (електроніка, торгівля по Інтернет у 50 країнах; чистий прибуток у 2008 р. – 5,3 млрд. дол.), **Гугл (Google;** інформаційне забезпечення), **Х'юлетт-Паккард (Hewlett – Packard;** електроніка, ЕОМ, побутові товари, інжиніринг), **АТТ – Американський телефон і телеграф** (засн. 1885 р., телефонній і електронний зв'язок; персонал – 300 тис. осіб; обсяг продажів у 2007 р. – 118,9 млрд. дол.), **Моторола** (найбільший виробник мобільних телефонів у США), **Американ Експрес** (поштові й транспортні послуги), **Катерпіллар (Caterpillar;** трактори, дорожньо – будівна техніка, турбіни), **Філіп Морріс** (засн. 1847 р., одна з найбільших у світі тютюнових фірм), **Крогер** (найбільша у світі мережа продовольчих крамниць - близько 1300 супермаркетів і 1000 крамниць), **Таргет (Target;** мережа магазинів), **Проктер енд Гембл** (засн. 1837 р.; миючі засоби, парфумерія, косметика), **Джонсон енд Джонсон** (одна з найбільших у світі фірм із виробництва ліків і миючих засобів), **Пепсіко (Pepsico;** засн. 1919 р., 1-е місце у світі з випуску прохолодних напоїв), **Кока - Кола (Coca - Cola;** засн. 1886 р., 2-е місце у світі з

випуску прохолодних напоїв), **Мак – Дональдс** (засн. 1937 р.; найбільша у світі міжнародна мережа ресторанів і кафе), **Кодак** (найбільший у світі виробник фототехніки), **Ксерокс** (Херох; найбільший у світі виробник поліграфічної техніки), **Уолт Дісней** (Walt Disney; засн. 1923 р.; діснейленди й кінопродукція) та ін.

У 2008 – 2009 роках у світовій економіці (особливо у США) спостерігався спад промислового виробництва, фінансові збитки найбільших банків та компаній.

Інформаційні фірми й агентства: Асошіейтед Пресс (засн.1848 р.; Нью – Йорк; найбільше у світі інформаційне агентство; оперативна поточна інформація), **ЮПІ** (засн.1907 р.; Вашингтон; одне з найбільших у світі інформаційних агентств), **Дан енд Бредстріт** (Dun a. Bradstreet), найбільша інформаційно-аналітична корпорація; банк даних корпорації містить інформацію про більше ніж 29 мільйонів фірм у всьому світі; виконує статистичний аналіз кон'юнктури ринків, складає прогнози, огляди, визначає індекси, рейтинги тощо), **Стандарт енд Пурз** (Standard a. Poor's; засн. 1941 р.; інформаційно-аналітичне агентство; досліджує кон'юнктуру ринків, визначає індекси, рейтинги, складає статистичні огляди), **Мудіс (Moody's)**; засн. 1900 р., дочірня компанія корпорації Дан енд Бредстріт; публікує інформацію про компанії, є світовим авторитетом у встановленні рейтингів акцій, інвесторів тощо), **Доу Джонс** (інформаційна компанія; робить статистичний

аналіз кон'юнктури ринків, визначає однойменні індекси), **Блумберг (Bloomberg;** засн. 1982 р., фінансова статистика).

Організація статистики

США мають потужну систему федеральних, регіональних, муніципальних і міжнародних статистичних установ, а також розгалужену мережу наукових і навчальних статистичних центрів, фірм, видавництв. Ще конституцією США 1787 р. було наказано проводити статистичні переписи населення раз на 10 років. Відтоді це положення конституції неухильно дотримується. Статистика США багато в чому децентралізована. Щодо цього вона схожа на статистику Великої Британії.

На цей час **офіційна статистика** представлена системою федеральних статистичних установ:

1. **Бюро цenzів (Bureau of the Census)** Міністерства торгівлі (Бюро засн. в 1866 р.; проводить усі види цenzів (разом із переписами населення), враховує дані внутрішньої та зовнішньої торгівлі, узагальнює показники економіки країни, випускає основний статистичний щорічник США "Statistical Abstract of the US...").

2. **Бюро економічного аналізу (Bureau of Economic Analysis)** Міністерства торгівлі (проводить усі види аналітико-статистичних робіт, враховує ВВП, веде Систему національних рахунків США).

3. Відділ промислової й торговельної інформації (Office of Industry and Trade Information) Міністерства торгівлі (узагальнює інформацію з промисловості й торгівлі).

4. Бюро статистики праці (Bureau of Labor Statistics) Міністерства праці (Бюро засн. в 1884 р., виконує всі роботи зі статистики праці: із зайнятості, кількості й розподілу робочої сили, робочого часу, умов праці й відпочинку, оплати праці, якості життя, цін на всі види товарів (продуктів) і послуг тощо).

5. Відділ інформації (Information Division) Міністерства сільського господарства (виконує роботи із сільськогосподарської та продовольчої статистики, випускає щорічник "Сільськогосподарська статистика" (Agricultural Statistics). Аналогічну роботу виконує "Національна служба сільськогосподарської статистики" (NASS)).

6. Відділ статистики (Statistics Division) Міністерства фінансів (виконує роботи зі статистики фінансів, податків, виконання державного бюджету).

7. Статистичний відділ Федеральної резервної системи (статистика грошового обігу й банківська статистика).

8. Національний центр статистики охорони здоров'я (National Center for Health Statistics) Міністерства охорони здоров'я й соціальних служб (Центр випускає щорічник і щомісячник "Статистика життя у Сполучених Штатах" - Vital Statistics of the United States).

9. Національний центр статистики освіти (National

Center for Education Statistics) Міністерства освіти.

10.Бюро статистики юстиції Міністерства юстиції.

11.Відділ послуг з енергетичної інформації Міністерства енергетики.

12.Бюро транспортної статистики (Bureau of Transportation Statistics) Відділ громадських робіт Міністерства транспорту та ін.

Статистичні матеріали урядових організацій видаються, як правило, **Державним видавництвом США** (U. S. Government printing office).

Важливу роль в організації статистики у США відіграє **Економічна рада при президенті** (засн. в 1946 р.). Ця рада готує щорічний економіко-статистичний аналіз стану країни для президента, публікує щорічник "Економічна доповідь президента" (Economic Report of the President).

Федеральне статистичне агентство США (Fedstats) розробляє рекомендації зі стандартизації та уніфікації статистики. Однак агентство виконує лише функції рекомендуючого органу, його фінансування поступається витратам на утримання статистичних служб міністерств.

Усі бюджетні витрати на статистичні роботи й дослідження контролює **Статистичний відділ Аміністративно-бюджетного управління США**.

Регіональні статистичні роботи виконують підрозділи органів влади 50 штатів і федерального (столичного) округу

Колумбія. У низці штатів статистичні щорічники й збірники штатів випускають університети (наприклад, в Арізоні — Університет Арізони, в Арканзасі — Університет Арканзасу, в Канзасі — Університет Канзасу). **Муніципальна статистика** представлена статистичними підрозділами органів влади найбільших міст: Нью-Йорка, Вашингтона, Чикаго, Лос-Анджелеса, Сан-Франциско, Філадельфії, Детройта, Х'юстона та ін. Муніципальні статистичні дослідження проводять також Міністерство житлового будівництва й міського розвитку (засн. в 1965 р.), а також Інститут урбаністики (Urban Institute, м. Вашингтон) та університети міст.

У США проводяться інтенсивні дослідження з усіх галузей статистичної науки й практики. Значну частину статистичних досліджень проводять університети, наукові центри та спеціалізовані інформаційно-аналітичні, інжинірингові, економетричні й маркетингові фірми. Більшість лауреатів престижної **Нобелівської премії з економіки** (присуджується економістам, статистикам і менеджерам з 1969 р.) — учені США. Серед них і автор відомого курсу "Економікс" П.А. Семюелсон (нар. 1915), розробники методу витрати — випуск і Системи національних рахунків США В.В. Леонт'єв (1906 — 1999) і Т.Ч. Купманс (1910 - 1985), засновник теорії сучасного монетаризму М. Фрідман (1912 – 2006), економетрик і укладач статистичних моделей і прогнозів Л.Р. Клейн (нар. 1920), автор економіко-статистичних моделей економічного

зростання Р. М. Солоу (нар. 1924), дослідники в галузі фінансів, фінансової статистики, витрат і акцій — Г. Маркович (нар. 1927), М. Міллер (нар. 1923), У. Шарп (нар. 1934), Р. Коуз (нар. 1910), Р. Мертон, М. Скоулз, учені, які застосували статистичні методи у вивченні фінансових подій, Д.С.Норт (нар. 1920) і Р.У. Фоуджел (нар. 1926), дослідники впливу економічних і соціальних факторів у ситуаціях з неповною інформацією — Р.Лукас (нар. 1937), У.С.Вікрі (нар. 1914), Дж.А.Мірліс (нар.1936), Дж. Хекман (нар. 1944), Дж. Стиглиц, П. Кругман, Е.Остром) та ін.

Дослідження всіх цих учених відзначаються використанням і узагальненням величезних масивів статистичної інформації, новаторським застосуванням статистичних методів і моделей.

Значну роль у статистиці США відіграють професійні об'єднання: **Американська статистична асоціація** (засн. в 1839 р.; видає статистичні журнали й дослідження, проводить конференції та клубну роботу статистиків, впливає на напрямки й зміст статистичних робіт у США), **Комітет національної статистики** при Національній академії наук США, Американська асоціація демографів (виконує й публікує роботи з демографічної статистики), Американська економічна асоціація (засн. в 1885 р., її члени досліджують і публікують деякі роботи з економічної й соціальної статистики), Рада з розробки фінансових облікових стандартів (основна професійна

організація бухгалтерів США зі стандартизації обліку) та ін.

Статистичні переписи населення в США проводилися(роки): 1790, 1800, 1810, 1820, 1830, 1840, 1850, 1860, 1870, 1880, 1890, 1900, 1910, 1920, 1930, 1940, 1950, 1960, 1970, 1980, 1990, 2000.

У США в середині 30-х років 20 ст. в роботах В.В. Леонтьєва з'явилися балансові побудови макро-економічних показників — прообраз **Системи національних рахунків**. На цей час використовується СНР ООН.

Найбільші вузи з підготовки статистиків, економістів і менеджерів: Гарвардський ун-т (засн. 1636 р., Кембридж, штат Массачусетс), Гарвардська бізнес-школа, Чиказький ун-т (засн. 1857 р.), економічний факультет Массачусетського технологічного інституту (МІТ, засн. 1861. р., Колумбійський ун – т (засн. 1754 р., Нью – Йорк), Йельський ун – т (засн. 1701 р., Нью – Хейвен), Ун – т Каліфорнії, Ун-т Дж. Вашингтона (засн. 1821 р., м. Вашингтон) та ін.

НДІ є при кожному університеті та міністерстві.

Джерела офіційної статистичної інформації

1. **Statistical Abstract of the United States ...** ("Статистичний збірник Сполучених Штатів за ... рік. Вашингтон. Державне вид-во США"; з 1878 р., до цього часу; основний загальний статистичний щорічник).
2. **Handbook of Labor Statistics** ("Настільна книга зі

статистики праці. Вашингтон. Бюро статистики праці". Щорічник).

3. Digest of Education Statistics ... ("Дайджест статистики освіти. Центр статистики освіти". Щорічник).
4. Highlights of US Export and Import Trade («Оперативні факти з експорту й імпорту США. Бюро цenzів". Щомісячник).
5. <http://www.stats.bls.gov> (веб - сайт Бюро статистики праці США (Bureau of Labor Statistics) – економічна та соціальна інформація США та інших країн світу).

Авторитетні видання США

1. "Уолл - стріт джорнел" (The Wall Street Journal = "Газета Уолл-стріт"). Щоденна газета; з 1882 р. Видається інформаційною компанією "Доу Джонс". Публікує дані з фінансової статистики, бізнесу, індекси вартості акцій країн світу, валютні курси, ціни, статистичні й аналітичні огляди.

2. "Бізнес Уїк" (Business Week — "Бізнес за тиждень"). Щотижневий журнал, з 1929 р.; оперативні статистичні дані за тиждень, статистико-аналітичні огляди.

3. "Форчун" (Fortune = "Багатство"). Економіко-інформаційний журнал; з 1930 р. Публікує постійно оновлювані статистичні дані про 1000 найбільших корпорацій світу й США (Fortune 1000). Проводить численні статистичні опитування, в яких бере участь щорічно декілька тисяч

менеджерів, директорів і фінансових аналітиків.

4. www.fortune/fortune_1000 (статистичні дані про 1000 найбільших корпорацій світу журналу «Форчун»).

10.8. Статистика Японії

ЯПОНІЯ (англ. Japan) – держава у Східній Азії на островах західної частини Тихого океану.

Загальні статистичні показники: територія – 377,7 тис. км. кв.; населення (на 1.1. 2009 р.) – 129 млн., чоловіків – 63 млн., жінок – 66 млн.

Економічні індикатори: ВВП (GDP; з урахуванням рпр) у 2008 р. склав 4487,0 млрд. дол., (3-є місце у світі після США та Китаю). **Експорт** – щорічно 420-430 млрд. дол., **імпорт** – 340 – 350 млрд. дол. Торговельний баланс – активний, тобто експорт перевищує імпорт. Основні торговельні партнери: США, Китай, країни Південно-Східної Азії.

За економічною потужністю Японія посідає 3-є місце у світі після США та Китаю (2009 р.). Країна займає перше місце у світі з виробництва суден, автомобілів, кольорових телевізорів, роботів, (420 тис., у всіх країн світу – 740 тис.) Інфляція – щорічно бл. 2%.

Кількість прибуттів іноземних туристів (2007 р.) – 8,3 млн., надходження від міжнародного туризму – 9,3 млрд. дол.

Соціальні індикатори : ВВП на душу населення (GDP

р.с., 2008 р.; з врахуванням ррр) – 35220 дол. Середня тривалість життя (2007 р.) – одна з найвищих у світі: чоловіків – 79 років, жінок – 86 років . Народжуваність на 1000 осіб) – 9,2 особи , смертність на 1000 осіб) – 8,2. **Безробіття** (на 1.5.2009 р.) – 5% від економічно активного населення. Щорічні витрати на охорону здоров'я – близько 8% від ВВП, на освіту – 4%. Якість життя – висока. **Індекс людського розвитку** – 93,2% (рівень – високий).

Статистика бізнесу

Грошова одиниця – ієна = 100 сенам. Банкноти: 1000, 5000 та 10000 ієн.

1 дол. США = 92,0 ієн; 1 євро = 136,4 ієн (на 27.10.2009р.).

Найбільші банки: Японський банк (Bank of Japan, центральний емісійний, засн. 1882 р.), Міцубісі (ринкова вартість у 2007 р. – 93,8 млрд. дол., чистий прибуток – 8,8 млрд. дол.), Сумітомо-Міцуй, Міцухо Файненшел (Mizuho Financial) та ін.

Найважливі фондові біржі: Токійська (одна з найбільших у світі), Осацька, Нагойська.

Основний індекс вартості акцій – Ніккей – 225 (Nikkei 225, на основі даних 225 найбільших «типових» корпорацій Японії). Ніккей – 225 = 10885, 08 пунктів (на 18. 01.2010 р.).

Найбільші компанії

Тойота мотор (одна з найбільших автомобільних корпорацій світу), **Хонда** (автомобілі, мотоцикли тощо), **Ніссан мотор** (автомобілі), **Японська сталь**, **Японський телеграф і телефон (NTT)**, **Японський телеком**, **Соні** (засн. 1946 р.; відеотехніка, аудіоапаратура, телевізори), **Панасонік** (телевізори, аудіоапаратура, відеотехніка), **Хітачі електронік** (електроніка, електротехніка, машинобудування), **Тошиба** (побутова електроніка, офісне обладнання, електротехніка), **Японські авіалінії** (авіап перевезення).

Організація статистики

Статистичні відомості про японські землі відомі ще з V ст. до н.е. У 1589 – 1595 рр. був проведений загальний статистичний перепис земельних володінь. Після 1600 р. в Японії є безперервні статистичні дані про населення, ціни й кількості товарів. З 1897 р. Японський банк налагодив регулярне обчислення офіційних індексів цін, почав публікувати статистичні збірники.

На цей час офіційна статистика представлена системою загальнодержавних, регіональних і муніципальних статистичних установ. **Центральною статистичною організацією Японії є «Статистичне бюро» (Statistics Bureau) при канцелярії прем'єр – міністра.** Бюро проводить усі види статистичних робіт і спеціальних досліджень, а також

видає численні статистичні щорічники й збірники. Дотримання статистичних стандартів в Японії контролює Бюро статистичних стандартів, організоване при Управлінні Адміністративного Контролю (УАК).

Важливу роль у статистиці Японії відіграють **статистичні підрозділи міністерств, відомств й найбільших банків**: Японського банку (Відділ статистики), Міністерства фінансів, Міністерства сільського й рибного господарства, Міністерства міжнародної торгівлі й промисловості, Міністерства пошт і телекомунікацій, Управління економічного планування та ін. **Регіональна статистика** представлена статистичними підрозділами органів влади 47 префектур Японії. **Муніципальна статистика** розвивається в статистичному підрозділі Токійського муніципалітету, а також в аналогічних підрозділах муніципалітетів великих міст Японії: Йокогами, Осаки, Нагої, Саппоро, Кобе, Кіото, Фукуокі, Кавасакі, Кітакюсю, Нагасакі, Хіросіми та ін. В Японії працює професійне об'єднання статистиків – Японське статистичне товариство.

Статистичні переписи населення проводилися (роки): 1872, 1898, 1903, 1908, 1913, 1918, 1920, 1925, 1930, 1935, 1940, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1950, 1955, 1960, 1965, 1970, 1975, 1980, 1990, 2000. В Японії використовується **Система національних рахунків ООН**. За кількістю національних рахунків і балансових таблиць (балансів), що складаються,

Японія посідає одне з перших місць у світі.

Найбільші вузи з підготовки статистиків, економістів і менеджерів: Токійський ун-т (засн. 1877 р.), Японський ун-т (Токіо, засн. 1903 р.), Ун-т Хітоцубасі (Токіо), Ун-т Кіото (засн. 1897 р.), Ун-т Досіса (Кіото; засн. 1875 р.), Ун-т Кансай (Осака; засн. 1886 р.). **НДІ:** Інститут статистичних досліджень (Токіо), Статистичний ін-т для Азії й Тихого океану ООН (Токіо).

Офіційні статистичні публікації:

1. **Japan Statistical Yearbook...** ("Японський статистичний щорічник...". Статистичне бюро, Токіо; з 1949 р., англ. мовою).
2. Ніхон Токей Ненкан ("Японський статистичний щорічник"; з 1949 р.; яп. мовою).
3. **Annual Report of the Consumer Price Index...** ("Щорічна доповідь про індекси споживацьких цін...". Статистичне бюро. Токіо; англ. мовою).
4. Цусьо хакусьо, сорон ... ("Біла книга із зовнішньої торгівлі..."; Токіо, щорічник).

10.9. Статистика Китаю¹⁾

КИТАЙ (Китайська Народна Республіка, англ. China; кит. Чхун–хуа женьмінь гунхего) – держава в Центральній і Східній

¹⁾ Усі показники наведені з врахуванням даних Сянгану (Гонконгу) і Аоминю (Макао).

Азії.

Загальні статистичні показники: територія – 9,6 млн. км. кв.; населення (на 1.01.2009 р.) - 1350 млн. осіб (1-е місце у світі), чоловіків – 693 млн., жінок – 657 млн.

Економічні індикатори: ВВП (GDP; з урахуванням ррр) у 2008 р. склав 7800 млрд. дол. (друге місце у світі після США). **Експорт** – щорічно 700-750 млрд. дол. (перше місце у світі; 2009 р.), **імпорт** – 550-600 млрд. дол.

Основні статті експорту: одяг і білизна, взуття, телевізори, ПК, аудіо та відеотехніка, мобільні телефони і інші побутові товари. Основні статті імпорту: електромеханізми, нафтопродукти, газ. Головні торговельні партнери: Японія, США, Південна Корея, Німеччина, Росія. **Золотовалютні резерви** (на 1.1.2009 р.) – 1,95 трлн. дол. (1 - е місце у світі). Інфляція – бл. 7% (2008 р.). **Китай посідає перше місце у світі** з видобутку вугілля, збору пшениці (щорічно – бл. 100 млн. т.), рису, бавовни, виробництву одягу, білизни, взуття, автомобілів, телевізорів, велосипедів. Кількість прибуттів іноземних туристів (2007 р.) – 54,7 млн. (4-е місце у світі), надходження від міжнародного туризму – 41,9 млрд. дол.

За останні 30 років економічної відкритості ВВП Китаю зріс з 147,3 млрд. дол. у 1978 році до 7800 млрд. дол. в 2008 р., тобто у 53 рази. За темпами зростання ВВП серед найбільших країн світу Китай посідає перше місце.

Соціальні індикатори: ВВП на душу населення (GDP р. с.; 2008 р.; з урахуванням ppp) – 6020 дол. Середня тривалість життя: чоловіків – 68,9 років, жінок – 73,3 років. Народжуваність (на 1000 осіб) – 14,5 осіб, смертність (на 1000 осіб) – 7,0. **Безробіття** (на 1.3.2009 р. за офіційними даними) – 20 млн. осіб. За оцінками міжнародних експертів приховане безробіття у південно-східних провінціях КНР досягає 30 млн. осіб (на 1.2.2009 р.) Якість життя населення поступово підвищується. Індекс людського розвитку – 72,1 % (розвиток – середній).

Статистика бізнесу

Грошова одиниця – юань (CNY) = 10 цзяо = 100 фенів.
Банкноти: 1, 2, 5, 10, 50 та 100 юанів.

Найбільші банки: Народний банк Китаю (центральный, емісійний; засн. у 1948 р.), І.К. банк Китаю, Зовнішньоторговельний банк Китаю, Промисловий банк, Банк Комунікацій Китаю, Народний будівельний банк Китаю (засн. 1954 р.).

Найбільші фондові біржі: Шанхайська й Сянганська (Гонконгська). **Основні індекси вартості акцій:** «Шанхайський Б» і сянганський Ханг-Сенг = Hang Seng = 17217,89 пунктів (на 7.5.2009 р.).

Найбільші компанії: «Нафта Китаю» (нафтогазова компанія; обсяг продажів у 2007 р. – 119,0 млрд. дол.),

«Алюмінієва корпорація Китаю», Baoshansteel (металургія), «Китайська залізниця», «Телеком Китаю» та ін.

Організація статистики

Китай — одна з країн світу, в якій зародилася статистика. Ще у 2238 р. до н.е. імператор Яо провів статистичний перепис населення. Результати цього перепису наведені найвидатнішим китайським мислителем Кун-цзи (Конфуцієм - бл. 551 - 479 рр. до н. е.) у першій частині 2-ої книги Шу-Кінга. З XII ст. до н.е. статистичні переписи населення в Китаї проводяться регулярно. Згідно перепису 156 року н.е. населення Китаю оцінювалося вже в 50 млн. осіб. У Китаї вперше з'явився папір (II ст.), книгодрукування й паперові гроші. Тому Китай має величезні масиви давніх статистичних даних.

На цей час **керівництво статистичною роботою в країні здійснює Державне статистичне бюро КНР** (засн. в 1952 р.). Бюро має свої відділення (управління) в усіх 23 провінціях, п'яти автономних районах і чотирьох містах центрального підпорядкування - в Пекіні, Шанхаї, Тяньцзіні й Чунціні, а також у Спеціальному адміністративному районі Сянган (Гонконг). Важливу роль у статистиці Китаю відіграють **статистичні підрозділи міністерств і відомств**: Державної планової комісії, Міністерства фінансів, Державного комітету розвитку і реформ, Міністерства економіки й торгівлі, Міністерства сільського господарства, Міністерства зовнішньої

торгівлі, Міністерства освіти та ін.

До 1984 р. в Китаї використовувався баланс народного господарства (БНГ - система макроекономічних балансових таблиць і розрахунків). З 1993 р. за основу макроекономічної статистики прийнято **Систему національних рахунків ООН**.

Найбільші вузи з підготовки статистиків, економістів і менеджерів: Пекінський ун-т (засн. 1898 р., розширений у 1945р.), Народний ун-т Китаю (Пекін; засн. 1912 р.), Фуданський ун-т (Шанхай), Ун-т Цинхуа (Пекін), Ун-т Дунцеї (Шанхай), Фінансово-валютна академія (Шанхай), Сянганський (Гонконзький) ун-т (засн. 1911 р.), Китайський ун-т (Сянган, засн. 1963 р.), Уханський ун-т, Нанкінський ун-т, Нанькайський ун-т (м. Таньцзінь), Народний ун-т (м. Чанчунь) та ін.

Офіційні статистичні публікації

1. China Statistical Yearbook ... ("Китайський статистичний щорічник"; англ. мовою. Пекін. ДСБ).

2. Siangan (Hong Kong) Monthly Digest of Statistics ("Сянганський (Гонконгський) щомісячний статистичний дайджест"; англ. мовою).

10.10. Міжнародні статистичні організації і статистика держави

У всесвітньому масштабі статистичну інформацію про держави узагальнює, аналізує і публікує Статистична комісія

(Statistical Commission) при Економічній і соціальній раді ООН і робочий орган Секретаріату ООН — Статистичне бюро (Statistical Office; Нью-Йорк). Відділ народонаселення ООН (The UN Population Division) узагальнює й публікує дані зі статистики населення всіх країн світу. Бюро економічної й соціальної інформації та політичного аналізу ООН (до нього входить відділ народонаселення), узагальнює й аналізує дані економічної та соціальної інформації з понад 200 країн світу. Статистична служба Міжнародного Валютного фонду (International Monetary Fund = IMF) у Вашингтоні видає статистичні збірники й щорічники з фінансів, а також щомісячний журнал «Міжнародна фінансова статистика» (International Financial Statistics; статті з фінансової статистики всіх країн світу, дані про експорт і імпорт тощо).

Статистика держави виникла ще за часів Стародавньої Греції і Риму. З 595 р. до н. е. законодавець Салон запровадив в Афінійській державі регулярні переписи населення і майна, а також записи державних доходів і витрат. У працях давньогрецького мислителя Аристотеля (384-322 до н. е.) був складений статистичний опис держав його часу. З 5 ст. до н. е. в Римі почали вести порічні записи-аннали (annales; від лат. annus — рік), які містили різні статистичні дані про римську державу. У 18 – 19 століттях теорію і практику статистики держави почали інтенсивно розвивати в багатьох країнах світу. Курси статистики держави Г. Ахенвалля і інших учених читали

в університетах Німеччини, Франції, Великої Британії, Росії, Швеції, Голландії, Данії, Італії, Іспанії, Португалії, США та в інших країнах.

У теперішній час теорію й практику статистики держави розвивають головним чином міжнародні і національні статистичні організації. Зокрема, ці організації розробили цілу **систему міжнародних і національних стандартів статистики держави**. Міжнародні стандарти статистики держави розробляє Статистична комісія ООН і її робочий орган — Статистичне бюро ООН, а також інші спеціалізовані установи й підрозділи ООН. Міжнародні статистичні стандарти для більшості високорозвинених країн розробляє також Організація економічного співробітництва й розвитку (засн. в 1961 р., штаб-квартира - у Парижі). У країнах Європейського Союзу обов'язкові стандарти (статистичні, бухгалтерські і т. ін.) впроваджуються спеціальними законами - директивами ЄС. Велику роль у статистичній стандартизації країн ЄС відіграє Євростат.

Найважливішим досягненням стандартизації у статистиці є впровадження майже в усіх країнах світу Системи національних рахунків ООН. СНР дозволила стандартизувати багато найважливіших показників: ВВП, кінцеве й проміжне споживання продуктів і послуг, експорт і імпорт, різні види доходів, витрат, податків, цін тощо.

Разом з тим **СНР сприяла стандартизації всієї**

статистичної методології. Поетапне впровадження й використання СНР ООН значно розширило інформаційно-аналітичні можливості багатьох країн світу. Кількість національних рахунків, що використовуються в тій чи іншій країні, безперервно зростає. Тепер у високорозвинених країнах складаються не лише зведені, секторні й поточні рахунки «продуктів і послуг», «виробництва», «капітальних затрат», «решти світу», фінансовий рахунок, рахунки освіти, розподілу й використання доходів, міжгалузеві й платіжні баланси, але й ціла система соціальних, регіональних і спеціальних сателітних рахунків. Наприклад, в Іспанії ВТО в останні роки досить активно розробляє сателітні національні рахунки по туризму.

Статистика держави дозволяє предметно вивчати свою державу, а також зарубіжні країни, їх досвід у досягненні найкращих статистичних показників в економіці, бізнесі, науці, культурі, соціальній сфері. Адже загальновідомо, що все пізнається в порівнянні. З цієї точки зору статистична інформація про досягнення кожної країни безцінна.

Публікації ООН (Нью-Йорк)

1. Statistical Yearbook... ("Статистичний щорічник...". ООН. Статистичне бюро ООН. З 1948 р.; охоплює інформацію з понад 200 країн; основний загальний статистичний щорічник ООН).

2. Yearbook of National Accounts Statistics... («Щорічник зі

статистики національних рахунків...». ООН. З 1958 р., національні рахунки понад 180 країн. У трьох томах: том 1. Таблиці національних рахунків по країнах; том 2. Індивідуальні дані по країнах; том 3. Міжнародні зіставлення).

3. Monthly Bulletin of Statistics («Щомісячний бюлетень зі статистики». ООН. З 1947 р., статистичні дані з понад 200 країн; містить близько 60 загальних і спеціальних таблиць з оперативною інформацією).

4. Yearbook of International Trade Statistics... («Щорічник статистики міжнародної торгівлі...». ООН. З 1951 р.).

5. World Trade Annual... («Щорічник світової торгівлі...». З 1963 р., у 5-ти томах; докладні дані про світову торгівлю в цілому із понад 200 країн).

6. Commodity Trade Statistics («Статистика товарів зовнішньої торгівлі». Щомісячник ООН).

7. Demographic Yearbook («Демографічний щорічник». Відділ народонаселення Секретаріату ООН. З 1948 р., дані про населення 208 країн і територій).

8. Yearbook of Industrial Statistics... («Щорічник промислової статистики...». ООН, з 1967 р., у двох томах).

Веб - сайти статистики ООН:

1. <http://www.un.org> (англійська мова).

2. <http://www.un.org/russian> (російська мова; менш повна інформація).

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте основні показники чисельності населення України.
2. Перелічіть основні економічні індикатори України.
3. Назвіть найважливіші соціальні індикатори України.
4. Перелічіть основні банки і компанії України.
5. Охарактеризуйте стисло історію статистики України.
6. Які джерела офіційної статистичної інформації України Ви знаєте?
7. Яке місце у світі посідає Росія за показником ВВП?
8. Охарактеризуйте рівень основних економічних індикаторів Росії.
9. Перелічіть основні банки і компанії Росії.
10. Які джерела офіційної статистичної інформації Росії Ви знаєте?
11. Яке місце у світі за показником ВВП посідають Велика Британія, Франція, Німеччина, Японія, США та Китай?
12. Охарактеризуйте рівень основних економічних індикаторів Великої Британії і Франції.
13. Перелічіть найбільші банки Великої Британії, Франції і Німеччини.
14. Як організована статистика Великої Британії, Франції і Німеччини?
15. Назвіть загальнодержавні статистичні установи Великої Британії, Франції і Німеччини.

16. Охарактеризуйте рівень основних соціальних індикаторів Великої Британії, Франції і Німеччини.
17. Які джерела офіційної статистичної інформації Великої Британії, Франції і Німеччини Ви знаєте?
18. Охарактеризуйте стисло статистику Європейського Союзу.
19. Перелічіть основні економічні індикатори США. Яке місце у світі посідає США за цими індикаторами?
20. Назвіть основні соціальні індикатори США? Як організована статистика США?
21. Які джерела офіційної статистичної інформації США, Японії, Китаю та ООН Ви знаєте?
22. Охарактеризуйте стисло статистику Японії та Китаю.
23. Які міжнародні статистичні організації Ви знаєте.
24. Для чого потрібно знати статистику держави?

Джерела інформації до розділу 10

1. Ковалевський Г.В., Селіванов В.М. Статистика зарубіжних країн: Навчальний посібник. – Харків: ХНУ, 2001. – 144 с.
2. Моторін Р.М. Міжнародна економічна статистика: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 324 с.
3. Парфенцева Н.О. Міжнародні статистичні класифікації в Україні: впровадження і використання. – К.: Основи, 2000. – 351 с.
4. www.ukrstar.gov.ua (веб-сайт Державного комітету статистики України).

Міжнародна інформація

1. Симчера В.М., Соколин В.Л., Машихин Е.А., Шевяков А.Ю. Энциклопедия статистических публикаций. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 992 с.
2. Encyclopedia of Statistical Sciences. Vol. 1-9. - New York: J. Wiley. 1981-1988.
3. <http://www.gks.ru> (веб-сайт Держкомстату Росії).
4. <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat> (веб-сайт Євростату; статистична інформація 27 країн – членів Європейського Союзу).
5. <http://www.un.org> (основний веб-сайт статистики ООН; статистика 192 країн – членів ООН).

Міжнародні пошукові інформаційні системи

1. <http://en.wikipedia.org/wiki> (найбільша у світі постійно оновлювана інформація з усіх галузей статистики, економіки та соціального життя універсальної електронної енциклопедії Вікіпедії; англійська мова).
2. <http://ru.wikipedia.org/wiki> (російська мова; неповна версія).
3. <http://unstars.un.org/unsd/> (статистичний сайт ООН).
4. <http://europa.eu.int/comm./eurostat/> (статистичний офіс Європейського Союзу – Eurostat).
5. <http://www.wolframalpha.com> (система «Вольфрам альфа»; засн. 18 травня 2009 р.; доповнює міжнародну систему «Гугл» (Google) та «Компас» (2,4 млн. компаній); англ. мова).

Навчальне видання

СТАТИСТИКА

Автор: *Ковалевський Георгій Валентинович*, д-р екон. наук,
засл. проф. Харківської національної академії міського
господарства, проф. Харківського національного
університету ім. В.Н.Каразіна

Редактор: М.З. Аляб'єв

План 2009, поз. 1 П

Підп. до друку 30.11.2009 р.	Формат 60×84 1/16	Папір офісний
Друк на ризографі	Умовн.-друк. арк. 9,6	Обл.-вид. арк. 10,0
Замовл. №	Тираж 500 прим.	

61002, Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАГХ
61002, Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12